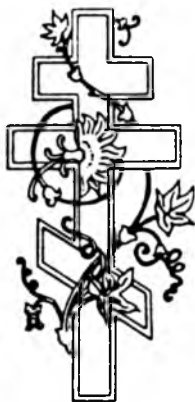

KI 1305130

**EVANGELII
MATVEJAN MÖDHE**

**EVANGELII
MATVEJAN MÖDHE**

EVANGELII MATVEJAN MÖDHE

Biblijan kändmizen institut
Stokgol'm – Helsinki
1998

KI 1305130

ВОЛОГДСКАЯ
ОБЛАСТНАЯ БИБЛИОТЕКА
ИМ. Н. С. ВОЗНУХИНА

EVANGELII MATVEJAN MÖDHE

Kodvpainguz

Paindai: Biblijan kändmižen institut
© Biblijan kändmižen institut, 1998

Stokgol'm — Helsinki
Paindud Petroskoiš

Издательство «Карелия», 1998.
Отпечатано в ГП типография им. П. Ф. Анохина, г. Петрозаводск.
Зак. 1338.

ISBN 952-9790-45-7

ISBN 91-88794-90-3

"Evangelii Matvejan mödhe" vepsän keel
Евангелие от Матфея на вепском языке
Matteuksen evankeliumi vepsäksi
Gospel of Matthew in the Veps language

Illustrations by Horace Knowles and Louise Bass
© The British & Foreign Bible Society

EZISANAD

Hüvä lugii!

Teiden käziš om "Evangelii Matvejan mödhe", kudamb om Uden Zavetan pala. Uz' Zavet ühtes Vanhan Zavetanke – nece om Biblii. Evangelii – nece om grekankeline sana, kudamban znamoičend om "hüvä vest". Hüvä vest' sanub Iisusan Hristosan elon polhe man päl, hänen opendus polhe, hänen vägeviden tegoiden polhe, hänen surman i eläbdusen polhe.

Se, min polhe "Evangelii Matvejan mödhe" sanub, oli Palestinas ezmäižel voz'sadal jäl'ghe Iisusan Hristosan sündundad. Palestina oli siloi Riman kesarin valdan al. Evrejalaižed eliba sigä ičeze veron mödhe, kudamban pohjan oli Jumalan käskišt. Jumal andoi necen käskišton Moisejan, Jumalan rahvhan pämehen, kal't. Jo lujas vanhoiš aigoiš Jumalan sanankandajad saneliba vestin, miše man päle tuleb Päzutai, Messia ili Hristos, kudamban oigendab Jumal.

Iisus Hristos oigenzi ičeze sanan ei vaiše evrejalaižile, no i toižile rahvhile. Sikš hüvä vest' Iisusan Hristosan polhe om vest' kaikile mehile, hot' kus hõ eläba i hot' miččel kelel pagižeba.

"Evangelii Matvejan mödhe" om kirjutadud lāz 60–65 v. ezmäšt voz'sadad. Ei ole sel'ktoid tedoid, kus se om kirjutadud, voib olda Antiohias. Matvei ezmäi om olnu maksunkeradajan. Konz Iisus Hristos om zavodnu ičeze radon, Matvei om tehnuš hänen openikaks. Sikš Matvejan

sil'miš oliba olnuded äjad azjad, kudambiden polhe hän kirjutab.

Necen kirjan lophu om pandud termiſton vajehnik. Sigäpäi võib löuta terminoiden da sanoiden znamoičendoid. Kaik sanad vajehnikaha om pandud kirjamiſton (bukviden) mödhe. Konz tekstas uz' termin putub ezmäižen kerdan, sen oiktal polel ülähäks om pandud tähthaine(*), mi znamoičeb, miše vajehnikaspäi võib löuta sen terminan dai sanan el'gendust. Evangelijas lehtpolen alahan om pandud erasid homaitusid jügedoiden sijiden polhe i om ozutadud, konz om eroid käzikirjutusiden keskes.

Biblian kändmižen institut sanub spasiboid kändajale i kaikile, ked abutiba kätä i painda "Evangelian Matvejan mödhe" vepsän kel'he. Mõ hüväs meles andam necen evangelian vepsänkelizile lugijoile heiden kelel.

Biblijan kändmižen institut, 1998

К БЛАГОЧЕСТИВЫМ ЧИТАТЕЛЯМ СЛОВА БОЖИЯ

С древнейших времен Православная Церковь исповедывала принцип, что Слово Божие должно звучать для каждого человека на его родном языке. Апостол Павел писал церковной общине в Коринфе: «... в церкви лучше пять слов сказать умом моим (т.е. слов, понятных уму), чтоб и других наставить, нежели тьму слов на незнакомом языке» (1 Кор. 14,19).

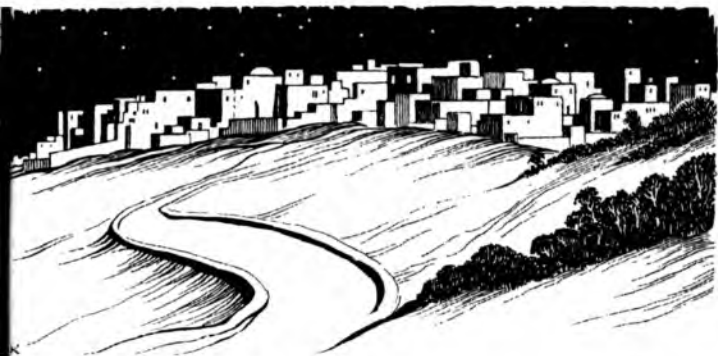
И вот, наступил день, когда Священное Писание опять зазвучит и на языке вепсов. Для любого народа в любые времена появление Слова Божия на национальном языке становилось событием духовной истории народа. Тем более это существенно в наше время на нашей земле, когда мы трудимся над духовным возрождением и оздоровлением жизни наших народов. И вот сегодня и нам, на нашем родном языке, «послано слово спасения» (Деян. 13,26). А как сказано в Евангелии, что в переводе с греческого означает Благая, радостная Весть: «Блаженны слышащие слово Божие соблюдающие его» (Лк. 11,28).

Вместе со всем христоролюбивым вепским народом искренне радуюсь выходу в свет нового опыта перевода Священного Писания на вепском языке. Перевод Слова Божия – дело нелегкое и не под силу одному человеку. Этот труд еще далеко не закончен. Поэтому нам предстоит еще долгий путь взаимного обогащения: усвоение содержания оригинальных текстов Библии и научного наследия с одной стороны, проникновение в богатство вепского языка с другой.

Этот путь можно пройти только совместными усилиями. И потому, призываю Божие благословения на всех, кто трудился и продолжает трудиться на переводом Священного Писания на вепсский язык переводчиков, сотрудников Института перевода Библии и консультантов из Объединенных Библейских Обществ. Вам и всему благочестивому вепсскому народу: Благодать и мир вам да умножится в познании Бога и Христа Иисуса, Господа нашего (2 Петра 1,2)

МАНУИЛ, + *Сванциц*

Епископ Петрозаводский и Олонецкий

EVANGELII MATVEJAN MÖDHE

IISUSAN SÜNDUND I LAPS'AIG 1-2

Iisusan sugu

1 ¹Nece om Iisusan Hristosan, Davidan* Poigan i Abrahaman* poigan sugu:

²Abrahamale sündui Isak, Isakale Jakov*, Jakovale Juda hänen velled, ³Judale Fares i Zara, kudambiden mam oli Famar, Faresale Esrom, Esromale Aram, ⁴Aramale Aminadav, Aminadavale Nahson, Nahsonale Salmon, ⁵Salmonale Boaz, kudamban mam oli Rahav, Boazale Ovid, kudamban mam oli Ruf, Ovidale Isai, ⁶i Isajale David*, kunigaz.

Davidale sündui Solomon*, kudamban mam oli Urianak, ⁷Solomonale sündui Rovoam, Rovoamale Avia, Aviale Asa, ⁸Asale Jošafat, Jošafatale Joram, Joramale Ozia,

⁹Oziale Jotam, Jotamale Ahaz, Ahazale Hezekia, ¹⁰Hezekiale Manassia, Manassiale Amon, Amonale Jošia ¹¹i Jošiale Jehonia i hänen velled. Necen aigan rahvaz oli vägel sirttud Vavilonha.

¹²Jäl'ges sidä, konz rahvaz oli sirttud Vavilonha, Jehoniale sündui Salafiel, Salafielale Zerubavel, ¹³Zerubavelale Aviud, Aviudale Eliakim, Eliakimale Azor, ¹⁴Azorale Sadok, Sadokale Ahim, Ahimale Eliud, ¹⁵Eliudale Eleazar, Eleazarale Mattan, Mattanale Jakov ¹⁶i Jakovale Josif, Mariar mužik. Maria sünduti Iisusan, kudamban kuctas Hristosaks*.¹⁾

¹⁷Abrahamaspäi Davidahasai oli nel'l'toštkümne pol'ved Davidaspäi sihe aighasai, konz rahvaz oli sirttud Vavilonha oli mugažo nel'l'toštkümne pol'ved, i sišpäi vól nel'l'toštkümne pol'ved Hristosahasai.

Iisusan sündund

¹⁸Iisusan Hristosan sündund oli mugoine.

Maria, Iisusan mam, oli toivotadud Josifale. Edel nainadad homaitihe, miše Maria om kohtištunu. Hänen laps oli Pühäs Hengespäi*. ¹⁹Josif, hänen ženih²⁾, oli oiged mež, no ku hän ei tahtoin huigenzoitta Mariad, hän tahto peitos jätta hänen.

²⁰Ku Josif meleti muga, hänele uniš ozutihe Suren Ižandan* angel*, kudamb sanui: "Josif, Davidan poig, ala varaida otta Mariad mehele, ved' laps', kudamb om hänes, om Pühäs Hengespäi. ²¹Hän sündutab poigan, i sinei tarbi

¹⁾ 1:16 Hristos nece om grekankeline nimi. Se znamoičeb "Voideltu".

²⁾ 1:19 "Hänen ženih" om grekankeližes tekstas "hänen mužik".

antta hänele nimi Iisus³⁾, sikš ku hän pāzutab* ičeze rahvhan heiden grähkišpäi*."

²²Muga om tehnuš, miše tuliži todeks, min polhe Sur' Ižand oli sanunu ičeze sanankandajan kal't:

²³– Kacu, neižne kohtištub i sündutab poigan.

I hänele anttas nimi Immanuel –
se znamoičeb: Jumal om meidenke.

²⁴Heraštudes unespäi Josif tegi ninga, kut Suren Ižandan angel oli käsknu, i oti Marian mehele. ²⁵Hän ei koskend Mariad sihesai, kuni Maria ei sündutand poigad. Josif andoi poigale nimen* Iisus.

Päivnouzmpolen tedaimehed

2 ¹Konz Iisus oli sündnu Betlehem^a* lidnas Judejas* Irod-kunigahan aigan, Jerusolimha* tuli päivnouzmpolespäi tedaimehid. ²Hö küzuiba: "Kus se evrejalaižiden kunigaz om, kudamb om vaiše sündnu? Mõ nägim hänen tähthan, konz se süttui, i tulim kumardmahas hänele." ³Kulištades neciš, Irod pöl'gästui, i hänenke ühtes kaik Jerusolim. ⁴Hän kucui ičezennoks kaiked ülembaižid papid* i käskištonopendajid* i tahtoi tedištada heil, kus pidab sünduda Hristosale. ⁵"Judejan Betlehas," hö sanuiba, – "sikš ku muga om kirjutadud Jumalan sanankandajan* kirjas:

⁶– Sinä, Judan man Betlehem,
ni-kut ed ole penemb Judan sugun ezmäižid lidnoid,
sikš ku sinuspäi lähteb pämez',
kudamb kaičeb minun rahvast, Izrail'ad*."

^{1) 1:21 Iisus om evrejalaižes nimespäi Jošua, mi om "Sur' Ižand pāzutab."}

⁷Siloi Irod kucui peitoiči tedaimehid ičezennoks i tedišt heil tarkas, konz uz' tähtaz süttui. ⁸Sid' hān oigenzi heid Betlehemha. "Māngat sinnā," hān sanui, – " i hüvin tedišt tagat lapses. Konz löudat lapsen, ka oigekat vest' minei miše minā-ki voižin mānda kumardamhas hānele." ⁹⁻¹⁰Ku lištades nene kunigahan sanad tedaimehed läksiba matkha i tähtaz, kudamban hō nāgiba süttumas taivhal, sirdih heiden edes. Mehed nāgištiba tähthan, i heihe tuli sur ihastuz. Konz tähtaz tuli sen tahonnoks, kus laps' oli, k seižutihe. ¹¹Hō māniba pert'he i nāgištiba lapsen i hāne maman Marian. Siloi hō kumarzihe mahasai lapsele, avai žiba liphad i andoiba hānele kal'hid lahjoid: kuldad, voi čomanke hajunke, smirnad.

¹²Uniš Jumal ei kāskenđ tedaimehile pörtas Irodannoks i hō māniba tošt tedme tagaze ičeze maha.

Pago Egiptaha

¹³Konz tedaimehed läksiba, Suren Ižandan angel ozutih uniš Josifale i sanui: "Nouze, ota laps' i hānen mamaze pagene Egiptaha. Ole sigā, kuni kāsken sinei pörtas. Iro tahtoib löuta lapsen i surmita."

¹⁴Josif heraštui unespāi, oti öl lapsen i hānen maman läksi Egiptaha. ¹⁵Sigā hān eli Irodan surmhasai. Mug tegihe todeks, midā Sur' Ižand ičeze sanankandajan kal oli sanunu: "Egiptaspāi kucuin minā minun poigan."

Lapsiden surmituz Betlehemas

¹⁶Konz Irod homaiči, miše tedaimehed manitiba hāndas hān lujas kāreganzi. Hān andoi kāsčkōn, miše Betlehemas i lāz necida lidnad oližiba surmitud kaik kaks'vočced

norembad poigad. Minigäine laps' oli, hän tedišti tedai-
mehiden sanoišpäi. ¹⁷Ninga tuli todeks nece Jumalan
sanankandajan Jeremijan endustuz:

¹⁸"Än' kulub Ramaspäi⁴,
voik i kova itk.
Rahil' voikab ičeze lapsiš,
hän ei tahtoi tüništuda,
siks' ku lapsid enamb ei ole."

Lähtend Egiptaspäi

¹⁹Konz Irod oli kolnu, Suren Ižandan angel ozutihe
Egiptas Josifale uniš ²⁰i sanui: "Nouze, ota laps' i hänen
mam i pörtte Izrail'an* maha. Nene, kudambad tahtoiba
surmita lapsen, oma kolnuded."

²¹Josif nouzi, oti lapsen i hänen maman i pördihe Iz-
rail'an maha. ²²No konz hän kulišti, miše Judejan kuni-
gahaks Irodan jäl'ghe oli tulnu hänen poig Arhelai, hän ei
rohtind mända Judejaha. Sid' Jumal uniš käski hänele
mända Galilejaha*. ²³Sigä hän eläškanzi lidnas, kudamban
nimi oli Nazaret*. Muga oli, miše tuliži todeks Jumalan
sanankandajiden endustuz: händast kucuškatas Nazareta-
laine.

IISUS ZAVODIB RADON 3-4

Joan Valatai*

3 ¹Nenil päivil Joan Valatai* tuli i zavodi sanelda
Judejan rahvhatomas mas: ²"Käraukatoi grähkišpäi Juma-

⁴) 2:18 Rama om üks' Betlehemän tahoišpäi.

laha, sikš ku taivhan valdkund om tulnu lüz!" ³Ani Joannan polhe pagiži Jumalan sanankandai Isaja:

– Kirgujan än' kulub rahvhatomas mas:

Puhtastagat Surele Ižandale te,
tehkat oiktoikš hänele tehuded!

⁴Joannal oli päl sädo verbl'udan karvoišpäi i nahkvõ vösijal, hänen sömän oliba koskhaized i mezi. ⁵Rahvast hānennoks tuliba Jerusalmaspäi, kaikiš Judejan polišpäi i kaikjalpäi Jordanjogen* ümbrištospäi. ⁶Hö avaižiba ičeze grāhkād, i Joan valati heid Jordanas.

⁷No konz Joan nägišti, miše hānennoks valatamha tul mugāžo farisejid* i saddukejid*, hān sanui heile: "Tõ, kūr lapsed! Ken teile om sanunu, miše voit pageta siš open-dusespäi, kudamban Jumal oigendab? ⁸Ozutagat, miše tõ toden-ki kārāuzitoi grāhkāspäi Jumalaha! ⁹Algat lugekoi, miše voit meletada: 'Ved' mö olem Abrahaman lapsed. Sikš meile ei tarbiž kārāutas.' Minā sanun teile: Jumal võib tehta lapsid Abrahamale neciš kivišpäi-ki. ¹⁰Kirvez om jo pandud pun jurele. Kaikutte pu, kudamb ei to hüväd satust, čaptas i tactas lāmoihe. ¹¹Minā valatan teid vedel, kārāudamižen valatusel, no minun jāl'ghe tuleb toine, kudamb om mindai vägekahamb. Minā en ole mugoine arvo-kaz, miše kantta hänen kengid. Hān valatab teid Pühäl Hengel i lāmoil. ¹²Hānel om kādes labid, i sil hān viškičeb jüvād rumegespäi. Jüvād hān keradab aitha, a rumeged hān poltab lāmoiš, kudamb ni-konz ei sambu."

Iisusan valatamine

¹³Siloi Iisus tuli Galilejaspäi Jordanjogele Joannannoks, miše Joan valataiži hänen. ¹⁴No Joan tahtoi seižutada hān-dast i sanui: "Sinā-ik tuled minunnoks? Ved' minei tarbiž

sada sinuspäi valatamine!" ¹⁵No Iisus sanui hānele: "Ala vastusta. Ninga meile tarbiž tehta, miše oliži Jumalan tah-ton mödhe." Siloi Joan tegi muga, kut hān oli pakičenu. ¹⁶Konz Iisus oli valatadud, hān libui pigai vedespäi. Necen aigan taivhad avaitihe, i Iisus nägišti Jumalan Hengen, kudamb laskiye kühkjeižen kartte i pāzui hānen päle. ¹⁷I taivhaspäi kului ān': "Nece om minun armaz Poig, kudamb om minei mel'he."

Soton tahtoib manitada Iisusad

4 ¹Jäl'ghe Heng vei Iisusan rahvatomha maha, miše Soton* manitaiži hāndast. ²Konz Iisus oli pūhitanu nel'l'kümne päiväd i nel'l'kümne öd, jäl'gmāi hānele tuli näl'g. ³Siloi manitai tuli hānennoks i sanui: "Ku sinā oled Jumalan Poig, ka kāske nenile kivile kätas leibāks." ⁴No Iisus sanui: "Om kirjutadud: 'Mez' elāb ei vaiše leibāl, a kaikuččel sanal, kudamb lähteb Jumalan suspäi."

⁵Sid' Soton vei Iisusan pūhāze* lidnha i seižuti hānen Jumalan pertin* čuhule. ⁶Hān sanui Iisusale: "Ku sinā oled Jumalan Poig, ka tacte alahaks. Ved' om kirjutadud: 'Hān andab angeloile kāsčkōn sinun polhe. Hō kandaškandeba sindai ičeze kāzil, miše sinā ed satataiži jaugad kivehe.'" ⁷Iisus sanui hānele: "Om mugažo kirjutadud: 'Ala kodva Surt Ižandad, ičeiz Jumalad, pidab hān sanan vai ei.'"

⁸Völ Soton vei Iisusan lujas korktale māgele, ozuti hānele mirun kaik mad heiden kal'husidenke ⁹i sanui: "Kaiken necen minā andan sinei, ku kombištud minun edes i kumardatoi minei." ¹⁰Siloi Iisus sanui hānele: "Māne tågāpäi, Soton! Om kirjutadud: 'Surele Ižandale, sinun Jumalale sinei tarbiž kumartas i vaiše hāndast ülenzoitta.'"

¹¹Siloi Soton jäti Iisusan, i hänennoxs tuli angeloid, kudambad pidiba hol't hänes.

Iisus mäneb Galilejaha

¹²Konz Iisus kulišti, miše Joan om tactud türmha, hän mäni Galilejaha. ¹³Nazaretha hän ei jänd, a eläškanzi Kapernaumas*, kudamb om järven randal Zebulonon i Neftaliman suguiden mal. ¹⁴Muga oli, miše tuliži todeks Jumalan sanankandajan Isaijan* sanad:

¹⁵– Zebulonon ma i Neftaliman ma,

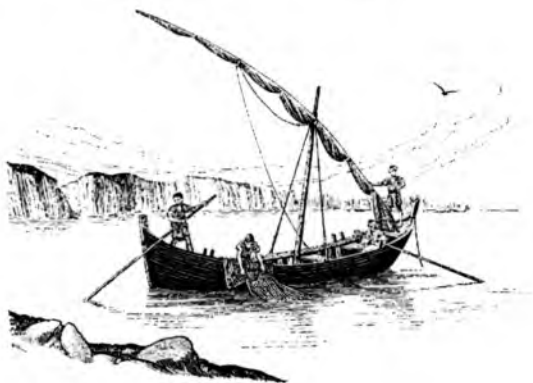
Meren te, Jordanan taguine ma,
i verhan rahvhan Galileja –

¹⁶rahvaz, kudamb eli pimedas,

nägišti suren lämoin.

Nenile, ked eliba pimedas surman mas,
hoštaškanzi lämoi.

¹⁷Neciš aigaspäi Iisus zavodi opeta: "Käraukatoi Jumalaha, sikš ku taivhan valdkund om lähenus!"

Ezmäized openikad*

¹⁸Konz Iisus astui Galilejanjärven randadme, hän nägišti kaks' velled: Simonan, kudamban kuctihe völ Petr, i Andrejan. Hö laskiba verkod järvehe, hö, kac, oliba kalanikad. ¹⁹Iisus sanui heile: "Tulgat minunke. Nügüd' tö olet kalanpüdajad, minä tegen teispäi mehiden püdajid." ²⁰Hö jätiba pigai verkod i läksiba Iisusanke.

²¹Asttes edemba Iisus nägišti völ kaks' velled, Jakovan* i Joannan, Zevedejan poigad. Hö oliba venehes ičeze tatanke Zevedejanke verkoid ladimas. Iisus kucui heid-ki. ²²Hö jätiba pigai venehen i tatan i läksiba Iisusanke.

Iisus tegese tetabaks

²³Sid' Iisus käveli kaikjal Galilejas. Hän openzi suimpertiš*, saneli hüvid vestid* taivhan valdkundan polhe i tegi tervhikš mehid kaikiš heiden kibuišpäi i mokišpäi. ²⁴Hänen nimi tegihe tetabaks kaikjal Sirias. Hänennoks todihe kaikid läžujid: heid keda mokičiba erazvuičced kibud, mehid keda mokičiba pahad hinged, nenid keda ičhine peksi, mugažo ičeze kibul läžujid, i hän tegi heid tervhikš. ²⁵Hänen jäl'ghe astui sur' rahvhankogo. Hö oliba tulnuded Galilejaspäi i Dekapolisaspäi, Jerusalamaspäi i Judejaspäi, mugažo Jordanjogen toižel randalpäi.

IISUS OPENDAB MÄGEL 5-7

Midä om oza

5 ¹Konz Iisus nägišti suren rahvhankogon, hän libui mägele. Hän ištuihe i openikad* tuliba hänennoks. ²Hän zavodi pagišta i openzi heid muga: ³"Ozakahad oma ned,

ked oma gol'l'ad Jumalan edes: hõ eläškandeba taivhan valdkundas. ⁴Ozakahad oma, ked voikaba, Jumal tüništoitab heid. ⁵Ozakahad oma tirpajad, heiden linneb kaik ma. ⁶Ozakahad oma ned, kudambad eciba oiktust kut leibpalad: Jumal andab heile necen. ⁷Ozakahad oma ned, kudambad toižid armahtaba; heid-ki armahtadas. ⁸Ozakahad oma puhtazsüdämelized: hõ nägištaba Jumalan. ⁹Ozakahad oma kožmusensauvojad, heid kucuškatas Jumalan lapsikš. ¹⁰Ozakahad oma ned, kudambad eläba Jumalan tahton mödhe, i necen tagut heile pidab äjan mokitas: hõ eläškandeba taivhan valdkundas. ¹¹Ozakahad olet tõe, konz teid minun tagut laidas, mokitas i konz teiden polhe kelhil sanoil pagištaz kaiked pahad. ¹²Ihastugat, iloštugat, sikš ku pauk, kudamban tõe taivhas sat, om sur'. Mugažo moki-tihe Jumalan sanankandajid, kudambad eliba edel teid."

Sol i lämoi

¹³"Tõe olet man sol. No ku sol kadotab ičeze magun, ka mi tegeb sen solakahaks? Se ei kožu ni-kuna: sen tactas, i meheda polgetaba sen jaugoil.

¹⁴Tõe olet mirun lämoi. Lidn, kudamb seižub mägen pääl, ei voi peittas. ¹⁵Ei pangoi viritadud lampad astjan alle, a pandas korktale sijäle, miše näguži. Siloi sen lämoi palab kaikile, ked oma pertiš. ¹⁶Muga palagaha teiden-ki lämoi mehile, miše hõ nägižiba teiden hüväd tegod i ülenzoitaižiba teiden Tatad, kudamb om taivhas."

Käskišton polhe

¹⁷"Algat lugekoi, miše minä olen tulnu käskištod* i Jumalan sanankandajiden kirjutusid* küksmaha. En minä ole tulnu küksmaha, vaiše tehmaha neniden mödhe. ¹⁸Minä sanun teile: kuni oma taivaz i ma, käskištopäi ei kado todeks ni üks' kirjam, ni üks' penikaine jonoine. Kaik ninga linneb.

¹⁹Ken unohtab miččen-ni käskön, hot' kaiked penemban-ki, i ninga opendab, hän linneb penemb kaiked taivhan valdkundas. No sen, kudamb eläb käskišton mödhe i ninga opendab, kucuškatas taivhan valdkundas kaiked surembaks. ²⁰Minä sanun teile: ku tö et eläškakoi Jumalan tahton mödhe paremba mi käskištonopendajad i farisejad, tö et putkoi taivhan valdkundaha."

Vihan i ridan polhe

²¹"Tö tedat, miše jo ezitatoile oli sanutud: 'Ala riko.' Se, kudamb rikob, maksab sudad.' ²²No minä sanun teile: kaikutte, kudamb käregandeb vellen päle, maksab sudad. Mugažo kaikutte, kudamb sanub ičeze vellele: 'Sinä oled hagogpä,' maksab Suren nevondkundan* sudad, i se, kudamb sanub: 'Sinä oled urad,' maksab adun* lämoid.

²³Ku sinä ved altarile lahjad, i sigä johtutad, miše vel'1' om rändünu sinun päle, ²⁴ka jätä lahj altarin edehe i mäne edel latte vellenke. Sen jäl'ghe mäne vemha lahj altarile.

²⁵Ku ken-ni sudiše sinunke, latte, konz hänenke oled völ asttes sudha. Muite hän andab sindai sudjan käzihe, i sudj andab sindai varjoičijale, i muga sindai tactas türmha. ²⁶Usko minei: sigäpäi sinä ed päzu, kuni ed maksa kaiked jäl'gmäižehe kopeikahasai."

Huiktoiden azjoiden polhe

²⁷"Tõ tedat, miše oli sanutud: 'Ala magada verhan akanke.' ²⁸No minä sanun teile: kaikutte, kudamb kacub verhaza akaha himonke, om südäimes jo magadanu hänenke.

²⁹Ku sinun oiged sil'm veb sindai grähkhä, ratkaida se i taci laptaha. Ved' sinei linneb paremb, miše sinä kadotad vaiše ühten palan hibjäspäi, mi kaik hibj tactas adhu. ³⁰ku sinun oiged käzi veb sindai grähkhä, čapa se i taci laptaha. Ved' sinei linneb paremb, miše sinä kadotad ühter käden, mi kaik sinun hibj tactas adhu.

³¹Om mugažo sanutud: 'Ku mužik tahtoib erigata ičeze akaspäi, hänele tarbiž antta akale erigoituzbumagan.' ³²No minä sanun teile: kaikutte kudamb erigandeb ičeze akaspäi a ak ei olend vedelusen, hän ajab händast verhan mužikan noks. I ken naib mužikan tactud akal, hän magadab toižer mužikan akanke."

Pidagat ičetoi sana vahvas

³³"Tõ võl tedat, miše jo ezitatoile oli sanutud: 'Ala ke lasta, ku andad vahvan sanan' i 'Pida vahvas sana, kudamban oled Surele Ižandale andnu.' ³⁴No minä sanun teile: Algat antkoi ni-konz vahvad sanad. Algat vahvištoitago ičetoi sanoid taivhan kal't, sikš ku se om Jumalan valdsijä. ³⁵algat man kal't, sikš miše nece om hänen jaugoiden alanduz, algat Jerusaliman kal't, sikš miše nece om suren kunigahan lidn. ³⁶Ala vahvištoita sanoid ičeiz pän kal't, sikš miše sinä iče ed voi tehta üht-ki hibust mustaks vai vaik-taks. ³⁷Konz pidab vahvištoitta sanad, sanugat vaiše: 'Ka, vai 'Ei.' Enamb om jo pahaspäi."

Armastagat ičetoi vihankandajid

³⁸"Teile om sanutud: 'Sil'm sil'mäs, hambaz hambhas.'

³⁹No minä sanun teile: algat vastustagoi pahad. A ku ken-se löb sindai oiktaha modpoliškoho, kända hänele hur-ki.

⁴⁰Ku ken-se tahtoib otta sinai paidan sudan kal't, anda hänele sädod-ki. ⁴¹Ku ken-se käskeb astta hänenke virstan, mäne kaks'. ⁴²Anda sille, kudamb sinai pakičeb, ala kärauda sel'gäd sille, kudamb tahtoib otta sinai velghaze.

⁴³Teile om sanutud: 'Armasta ičeiz lähembašt i ala navedi ičeiz vihankandajad.'

⁴⁴No minä sanun teile: Armastagat ičetoi vihankandajid i loičkat neniden polhe, ked mokičeba teid,

⁴⁵miše tō oližit teiden taivhalizen Tatan lapsed. Hän andab päiväizele nousta kut hüvile, muga i pahoile i oi-gendab vihman kut tozioiktoile, muga i jumalatomile.

⁴⁶Ku tō armastat nenid, ked armastaba teid, miččen paukan völ varastat? Ei-ik muga tehkoi pahad maksunkeradajad-ki*?

⁴⁷Ku tō sanut tervhensanoid vaiše teiden läheližile, midä sid' om mugošt? Ei-ik muga tehkoi ned-ki, ked ei tuntkoi Jumalad?

⁴⁸Olgat tō-ki hüväd kaikies, muga kut om hüvä teiden taivhaline Tat."

Kut abutada gollile, loita i pühitada

6 ¹"Varaikat ozutada ičetoi hüvid tegoid kaikile, eika et sagoi paukad taivhalizel Tatalpäi.

²I sid' konz abutad gollile, ala torda torvehe, kut tegeba kaiverdelijad suimpertiš i irdal, miše mehed kitaižiba heid.

Minä sanun teile: hō jo todeks oma sanuded ičeze paukan.

³No konz sinä abutad gollile, algha sinun hur käzi tekoi, midä oiged käzi tegeb, ⁴miše sinun hüvä tego oliži peitos.

Sinun Tat, kudamb nägeb sen-ki, midä om peitos, andab sinei paukan.

⁵Konz loičet, algat olgoi kuti kaiverdelijad. Hö tahtonke seižuba suimpertiš i tesaril loičmas, miše heid nägižiba toičed mehed. Minä sanun teile: hõ jo todeks oma sanuded paukan. ⁶No konz sinä loičed, mäne pertin südäimehe, saupta uks' i sid' loiče ičeiz Tatale, kudamb om peitos. Sinun Tat, kudamb nägeb sen, mi om peitos, andab sinei paukan.

⁷Konz loičet, algat sanugoi tühjad, muga kut necen tegeba ned, ked ei tuntkoi Jumalad. Hö meletaba, miše heid paremba kulištadas, ku hõ sanuba äi sanoid. ⁸Algat olgoi heiden vuičced. Teiden Tat tedab, midä teile tarbiž jo edel, ku tõ hänel pakičet. ⁹Siks loičkat muga:

– Meiden taivhaline Tatam!

Olgha pühä* sinun nimi.

¹⁰Tulgha sinun valdkund.

Tehkahas kaik sinun tahton mödhe,
täl mal kut i taivhas.

¹¹Anda meile tämbei
jogapäiväine leib.

¹²I pästa meiden velgad,
kut mõ-ki pästam
meiden velgnikoiden velgad.

¹³Ala ve meid manitushe,
no päzuta meid pahaspäi.⁵⁾

¹⁴Ku tõ unohtat kaiken pahan, midä oliba tehned teile toičed, siloi teiden taivhaline Tat pästab teiden grähkäd.

⁵⁾ 6:13 Erasiš kázikirjutusiš om ližatud vól nene sanad: "Sinun oma vald i vägi i sur' nimi kaikeks igaks. Amin'."

¹⁵No ku tō sidä et tehkoi, siloi teiden Tat-ki mugažo ei pästa teiden grähkid.

¹⁶Konz pühitat, algat tehkoi muiktad modod, muga kut kaiverdelijad. Hö tegeba ičeze modon hōšakoks, miše kaik homaičiziba heiden pühitandan. Minä sanun teile: hō todeks jo oma sanuded ičeze paukan. ¹⁷A konz sinä pühitat, sugi pä i peze mod. ¹⁸Siloi sinun pühitandad ei nägištagoi mehed, vaiše sinun Tat, kudamb om peitos. Sinun Tat, kudamb nägeb sen-ki, mi om peitos, andab sinci paukan."

Jumal i himo olda elokahan

¹⁹"Algat kerakoi ičeletoi elod man päl. Tägä kojeg i roste söba sen, i varghad tungese pert'he i vargastaba.

²⁰Kerakat elod taivhaze. Sigä kojeg i roste ei sögoi sidä, i varghad ei tunkte südäimehe i ei vargastagoi. ²¹Kus om sinun elo, sigä linneb i sinun südäin.

²²Sil'mäd om hibjän lamp. Ku sinun sil'mäd oma tervhed, ka i kaik sinun hibj om täuz' lämoid. ²³No ku sinun sil'miš om mitte-ni viga, kaik sinun hibj om pimedas. I ku se lämoi, kudamb sinus om, om pimeduz, ka mitte opak om siloi nece pimeduz!

²⁴Ni-ken ei voi olda kahten iżandan orjan. Ku hän tošt armastab, hän ei navedi tošt; i ku hän tošt lugeb arvo-kahaks, hän hondostab tošt. Teiden iżandoin ei voigoi olda i Jumal i dengad."

Jumal pidab meiš hol't

²⁵Sen täht minä sanun teile: algat holdugoi ičetoi hengiš, siš midä söizit i joižit, algat holdugoi ičetoi hibjäs, midä panda päle. Ei-ik heng ole enamb mi sōm', hibj enamb mi

sobad? ²⁶Kackat taivhan linduihe: hõ ei semekoi, ei rahngoi, ei pangoi varha, i teiden taivhaline Tat sõtab heid. Ved' tõ olet arvokahambad mi lindud! ²⁷Ken teišpäi holil voib pidenzoitta ičeze elon hot' vähäižeks?

²⁸Mikš tõ holdut ičetoi sobiš? Kackat põudon änikoihe, kut hõ kazvaba maspäi: hõ ei rakoi i ei kezerkoi. ²⁹Minä sanun teile: ved' Solomon-ki* kaikes hoštoteses ei olend sädatadud muga čomin, kut üks'-ki neniš änikoišpäi. ³⁰Ku Jumal muga sädatab põudon heinid, kudambad tāmbei kazvaba, a homen tactas päče, ka hān todeks teiš-ki pidab hol't, tõ vähäuskojad!

³¹Ka algat holdugoi: 'Midä mõ sõškam?' vai 'Midä mõ joškam?' vai 'Kuspäi mõ sam sobad?' ³²Ned, ked ei tuntkoi Jumalad, vaiše meletaba-ki necen polhe. Teiden taivhaline Tat tedab, miše teile tarbiž kaik nece. ³³Ezmāi pangat kaik väged, miše elāda Jumalan valdkundas i hānen tozioiktan tahton mödhe, siloi hān andab teile kaiken necen-ki. ³⁴Algat holdugoi homnižes päivās, se iče pidaškandeb hol't ičasas. Migo päiväl oma ičeze holed."

Algat sut'koi

7 ¹"Algat sut'koi, siloi Jumal ei sudiškande teid.⁶⁾ ²Muga kut tõ sudit, muga Jumal sudiškandeb teid-ki, i kut tõ mārīcet, muga Jumal mārīčeškandeb teile-ki. ³Kut sinā nāged murdoižen vellen sil'mās, a ed homaiče ičeiz sil'mās part'? ⁴Kut void vellele sanuda: 'Anda-ške minā heitan murdoižen sinun sil'māspāi,' ku ičeiz sil'mās om parz'? ⁵Sinā kaiverdelii! Heita ezmāi parz' ičeiz sil'māspāi, vaiše siloi nāgištad, kut heitta murdoižen vellen sil'māspāi.

⁶⁾ 7:1-2 Grekankeližes tekstas ei ole sanutud, ken sudib i mārīceb, no necen evangelian kirjutajal meles nece oli Jumal.

⁶Algat antkoi koirile sidä, mi om pühä, miše hö ei pör-daižihes i ei rebitaižigoi teid. Algat tackoi hel' mid sigoiden edehe, miše hö ei polgetaižigoi heid."

Pakikat, eckät, kolkotagat

⁷"Pakikat i teile anttas. Eckät i tö löudat. Kolkotagat i teile avaitas. ⁸Sikš ku kaikutte pakičii sab, ecii löudab, i kolkotajale avaitas. ⁹Ved' ni-ken tcišpäi ei anda poigale kived, ku hän pakičeb leibäd, ¹⁰vai madod, ku hän pakičeb kalad! ¹¹I ku tö, pahad mehed, mahtat antta ičetoi lapsile kaikenvuittušh hüväd, ka sidä enamban teiden taivhaline Tat andab-hüväd nenile, kudambad necida hänel pakičeba.

¹²Kaiken, min tahtoit, miše mehed tegižiba teile, tehkat tö-ki heile. Neniš sanoiš om-ki kaik, midä sanutas käskištos i Jumalan sanankandajiden kirjutusiš.

¹³Mängat südäimehe ahthan verajan kal't. Äjad mäneba levedan verajan kal't i levedadme tedme, no se veb igahižihe mokihe. ¹⁴Mitte ahtaz om se verai i mitte kaid se te, kudamb veb eloho, i vaiše harvad löudaba sen!"

Varaikat, ken heittihe sanankandajaks

¹⁵Varaikat nenid, kudambad vaiše heittasoi sanankandajikš. Hö tuleba teidennoks lambhiden nahkas, no südäimes hö oma pit'k-hambazhändikahad.

¹⁶Heid tö tundištata satusen kal't. Ved' ei sa vinpumarjad poimda ogahpenzhaspäi, a ogahpenzhaspäi ei sa sada

smokvid. ¹⁷Hüvä pu andab hüvän satusen, hond pu – paganan. ¹⁸Ei voi hüvä pu toda paganad, vai hond pu toda hüväd satust. ¹⁹Kaikutte pu, kudamb ei to hüväd satust, čaptas i tactas lämoihe. ²⁰Ka, heitnusoid sanan-kandajid-ki tö tundištad heiden satusen kal't!

²¹Ei kaikutte, kudamb sanub minei 'Ižand, Ižand,' pāzub taivhan valdkundaha. Sinnā pāzub vaiše se, ken tegeb kaiken minun taivhalizen Tatan tahton mödhe. ²²Äjad sanuškandeba minei sil päiväl: 'Ižand, Ižand! Ei-ik mö toim sinun nimes* sanan Jumalaspäi, sinun nimes mö küksim pahoid hengid i sinun nimes tegim äi vägevid tegoid.' ²³No siloi minā sanun teile: 'En tunde teid. Mängat tägäpäi, pahantegijad!'"

Kaks' sauvojad

²⁴"Kaikutte, ken kuleb nene minun sanad i tegeb heiden mödhe, om kuti melekaz mez', kudamb tegi ičeze pertin kivimale. ²⁵Vihmuškanzi, ližavezi libuškanzi i kova tullei lujas puhuškanzi pertin päle, no se ei lanktend, sikš miše oli saudud kivimale.

²⁶Kaikutte, ken kuleb nene minun sanad, no ei tege heiden mödhe, om kuti meletoi mez', kudamb tegi ičeze pertin letkele. ²⁷Vihmuškanzi, ližavezi libuškanzi i kova tullei lujas puhuškanzi pertin päle, i se lanksi i kogonaze murenzihe."

Iisusal om vald opeta

²⁸Konz Iisus oli lopnu ičeze paginan, rahvhankogo čududelihe hänen opendusanoihe. ²⁹Hän openzi muga kut se, kenel om vald opeta, a ei kut kāskištonopendajad.

IISUSAN VÄGEVAD TEGOD 8-9

Iisus tegeb tervheks prokazas läžujan

8 ¹Konz Iisus tuli alahaks mägelpäi, sur' rahvhankogo astui hänenke. ²Hänennoks tuli siloi üks' prokazas läžui. Mez' kumarzihe mahasai hänen edes i sanui: "Ižand! Ku sinä tahtoid, sinä void puhtastada mindai." ³Iisus oigenzi käden, kosketi mest i sanui: "Minä tahtoin. Tehte puhtahaks." Pigai mez' puhtastihe prokazaspäi. ⁴Iisus sanui hänele: "Kacu, ni-kenele ala sanu necen polhe. Mäne vaiše, ozutade papile i ve lahj, kudamban om käsknu Moisei*. Nece ozutab-ki, miše sinä oled terveh."

Iisus i sadan saldatan pämez'

⁵Konz Iisus oli tulnu Kapernaumaha, üks' sadan saldatan pämez' tuli hänennoks, i pakiči hänel abud i ⁶sanui: "Ižand, minun abunik venub kodiš ičeze kibus i lujas mokičese." ⁷Iisus sanui: "Minä tulen i tegen händast tervheks." ⁸No sadan saldatan pämez' sanui: "Ei, ižand, minä en ole mugoine arvokaz, miše sinä tuližid minun katusen alle. Sanu vaiše sana, i minun abunik tegese tervheks. ⁹Minä iče-ki tegen, kut minei käsktas, i iče andan käsköid minun saldatoile. Konz sanun saldatale: 'Mäne,' – i hän mäneb, vai toižele: 'Tule,' – i hän tuleb, i minun abunikale: 'Tege nece,' – i hän tegeb." ¹⁰Kulištades necen Iisus čududelihe i sanui nenile, kudambad oliba hänenke: "Minä sanun teile: Ningomad uskondad todeks minä en vasttand ni-kenel Izrail'as. ¹¹Minä sanun teile, miše äjad tuleba päivnouzmpolespäi i päivilaskmpolespäi, i ištuse praznikstolan taga ühtes Abrahamanke, Isakanke i Jakovanke, konz kaik vald linneb Jumalan. ¹²No nenid, kudambile sündundan kal't

pidaiži pázda sinnā, tactas pimedaha. Sigā hõ voikaba i kirskutaba hambhil." ¹³Sid' Iisus sanui sadan saldatan pämehele: "Mäne. Tehkaha muga kut uskod." Necen aigar lāžui tegihe tervheks.

Iisus tegeb tervheks Petran anopen i toižid lāžujid

¹⁴Iisus mäni Petran kodihe i nägišti, miše hänen anopenub sures žarus. ¹⁵Iisus kosketi händast kādes, i žar läks hänespäi. Ak libui sijāspāi i zavodi adivoičetada Iisusad. ¹⁶I konz tuli eht, Iisusannoks todihe äi mehid, kudambis oliba pahad hinged. Hän küksi sanal pahad hinged heišpäi i tegi kaikid lāžujid tervhikš. ¹⁷Muga tegihe todeks se, mirpolhe oli sanutud Jumalan sanankandajan Isaijan kirjas: – Hän oti ičezen päle meiden lāžundad, kandoi meiden kibud.

Astkat minunke

¹⁸Konz Iisus nägišti, kut äi rahvast om hänen ümbri, hän kāski openikoile ehtatadas toižele randale. ¹⁹Üks' kās kištonopendai tuli siloi hānennoks i sanui: "Opendai, minä käveleškanden kaikjal sinunke, hot' kuna sinā mänižid." ²⁰Iisus sanui hänele: "Reboil oma urud, taivhan linduil pežad, no Mehen Poigal* ei ole sijād, kuna pān voiži panda." ²¹Toine mez', üks' hänen openikoišpäi, sanui hänele: "Ižand, anda ezmāi minei kāvuda mahapanda* tatain." ²²No Iisus sanui hänele: "Lähte minunke! Anda kollijoile mahapanda heiden kollijoid."

Iisus tüništoitab järven

²³Iisus istuihe veneheze i hänen openikad oliba hänenke. ²⁴Järvel libui äkkid kova torok⁷⁾. Lainhed löiba üliči venehen laidoid, a Iisus magazi. ²⁵Siloi openikad noustatiba hänen i sanuiba: "Ižand, kaiče meid! Mõ uptam." ²⁶"Mihe tõ muga varaidat, vähäuskojad?" – Iisus sanui. Sid' hän nouzi i kel'di tulleid i lainhid, i tegihe lujas tün'. ²⁷Mehed čududelihe i saneliba: "Mitte nece mez' om? Ved' händast kundleba tullei i lainhed."

Iisus Gadaran mas

²⁸Konz Iisus tuli toižele randale Gadaran maha, hänele vastha tuli kaks' mest, kudambad eliba kal'l'kaumois. Heiš oliba pahad hinged. Hõ oliba mugomad äredad, miše niken ei voind kävuda necida tedme. ²⁹Hõ kidastiba: "Midä sinä meišpäi tahtoid, Jumalan Poig? Oled-ik tulnu tänna mokičemha meid edel aigad?" ³⁰Edehko necida sijäd paimetihe sigoid. ³¹Pahad hinged pakičeškanziba Iisusan: "Ku küksed meid, ka oigenda nenihe sigoihe." ³²"Mängat" – Iisus sanui. Siloi pahad hinged läksiba mehišpäi i mäniba sigoihe, i kaik sigad tacihe mürkas randaspäi järvhe i upsiba. ³³Sigoiden paimned pästiba pagod. Hõ tuliba lidnha i sanuiba, kut kaik oli i midä oli tehnuš nenile, kudambiš eliba pahad hinged. ³⁴Siloi kaik läksiba lidnaspäi Iisusale vastha. Konz hõ nägištiba händast, hõ pakičeškanziba händast lähtta neciš maspäi.

⁷⁾ 8:23 "Torok" om pohjoižvepsläine sana. Venäkelel se om 'буря'.

Iisus tegeb tervheks ičeze kibus läžujan

9 ¹Iisus mäni veneheze, läksi järves päliči i tuli kodi lidnha. ²Sigā mehed toiba hānennoks ičeze kibus läžujan kudamb venui sijäl. Konz Iisus nägišti heiden uskondan hān sanui ičeze kibus läžujale: "Ala varaida, poigaižem sinun grāhkād om pästtud." ³Erased kāsikištonopendajad sanuiba siloi ičekseze: "Hān sanub pahad Jumalad vaste." ⁴No Iisus tedišti, midā hō meletaba, i sanui: "Mihe teiden sūdāimiš oma pahad meletused?" ⁵Mi om kebnemb, sanuda ik: 'Sinun grāhkād om pästtud,' vai: 'Libu i kavele'?" ⁶No miše tō tēdaižit: Mehen Poigal om vald man päl pästtud grāhkād" – hān sanui nügüd' ičeze kibus läžujale – "libu ota ičeiz sijä i māne kodihe." ⁷I mez' libui i māni kodihe. ⁸Necen nägištades kaik pöl'gāstuiba i ūlenzoitiba Jumalad kudamb oli andnu rahvhale mugoman valdan.

Iisus kucub Matvejan

⁹Iisus läksi lidnaspäi i astui siriči sijäd, kus keratihe rahvhaspāi maksmišt. Sigā hān nägišti ištmas mehen, kudambad kuctihe Matvejaks. Iisus sanui hānele: "Astu minunke," – i hān libui i läksi Iisusan jāl'ghe.

¹⁰Sid' Iisus oli longid sōmās hānen kodiš. Sinnā tul mugāžo äi maksunkeradajid* i toižid grāhkhizid, i hō söiba Iisusanke i hānen openikoidenke. ¹¹Necen nägištades fari sejad sanuiba Iisusan openikoile: "Mihe teiden openda sōb ūhtes maksunkeradajidenke i toižiden grāhkhizidenke?" ¹²Iisus kulišti necen i sanui: "Ved' tervhile ei tarbiž lekart vaiše läžujile. ¹³Māngat i meletagat, midā nene sanad znamoičeba: 'Minä en tahtoi lahjad, a tahtoin, miše tō armah-

taizit toine tošt.' Ved' minä en tulend kucmaha tozioiktoid,
a grähkhižid!"

Sajan aigan ei pühitagoi

¹⁴Sid' Joannan openikad tuliba Iisusannoks. Hõ sanuiba:
"Mõ i farisejad pühitam paksus. Mikš sinun openikad ei
pühitagoi?" ¹⁵Iisus sanui heile: "Ved' ei voigoi sajan adivod
olda pahoiš meliš, kuni ženih om heiden keskes! Völ tuleb
se-ki aig, konz ženih ottas heišpäi, i siloi hõ pühitaškandeba.

¹⁶Ni-ken ei ota udes kanghaspäi paikad hudraha sobaha.
Mugoine paik istuse i rebitab soban, i reig linneb völ su-
remb. ¹⁷I ni-ken ei vala ut vinad vanhoiže nahk-astjoihe.
Ved' siloi nahk rebineb, vin valase maha i astjad om mäne-
tadud. Ei, uz' vin valadas uzihe nahk-astjoihe. Siloi molem-
bad kaičese."

Iisus eläbzdaitab neičukaižen i azotab naižel veren

¹⁸Konz Iisus völ pagiži heile, sinnä tuli üks' pämez'.
Hän kumarzihe mahasai Iisusan edes i sanui: "Minun tütrut
vaiše om kolnu, no tule i pane käzi hänen päle, ka hän
eläbzdub." ¹⁹Iisus libui i läksi mehenke, i openikad mäniba
hänenke.

²⁰Siloi Iisusannoks läheni tagapäi eraz naine, händast
nokiči jo kaks'tošt kümne vot verenvodand. Hän kosketi
Iisusan sädon rõunan. ²¹Hän, kac, meleti: "Ku vaiše voižin
kosketada hänen sädon, minä tegižimoi tervheks." ²²Iisus
kärauzihe, nägišti naižen i sanui: "Ala varaida, tütrudem,
inun uskond om püzutanu sindai kibuspäi." Neciš aigaspäi
naine tegihe tervheks.

²³Konz Iisus tuli pämehen pert'he i nägišti mehid, k dambad vändiba soi-toižil, i voikajan rahv-hankogon, ²⁴hän sanui: "Mängat tägäpäi! Nei-čukaine ei ole kolnu, hän magadab." Hänen päl nagraškatihe. ²⁵No konz rahvaz oli küks-tud, Iisus mäni pert'he i oti neičukaižen kädes, i neičukaine libui. ²⁶Necen pol-tedištihe kaikjal sil tahol.

Iisus tegeb tervhikš kaks' sogedad

²⁷Konz Iisus läksi sigäpäi, hänen jäl'ghe läksiba ka-sogedad. Hö kidastiba: "Armahta meid, Davidan Poi-²⁸Konz Iisus mäni pert'he, sogedad tuliba sinnä hänenno Iisus küzui: "Uskot-ik tö, miše minä voin abutada teil." "Uskom, Izand!" – hö sanuiba. ²⁹Siloi hän kosketi heid sil'mid i sanui: "Tehkaha teile muga, kut tö uskot," heiden sil'mäd avaižihe. Iisus sanui heile kovas: "Kack-ni-ken ei voi tedištada necen polhe." ³¹No lähttes sigäp-³²hö pagižiba hänen polhe kaikjal sil tahol.

Iisus tegeb tervehks keletoman

³²Konz nene mehed läksiba sigäpäi, Iisusannoks todil-keletoi mez', kudambad mokiči paha heng. ³³Iisus kül-sen hengen hänespäi, i keletoi pagižeškanzi. Rahvaz čud-delihe i sanuiba: "Mugošt ni-konz ei nähtud Izrail'as." ³⁴N

farisejad sanuiba: "Pahoiden hengiden pämehen vägel hän kükseb pahoid hengid."

Lambhad paimneta

³⁵Iisus käveli kaikiš lidnoiš i küliš. Hän openzi suimper-tiš, saneli hüväd vestid taivhan valdkundan polhe i tegi tervhikš mehid läžundoišpäi i kibuišpäi.

³⁶Konz hän nägi rahvhankogon, hänele tegihe žal' heid, sikš miše hõ oliba väzunuded i abutomad, kut lambhad paimneta. ³⁷Siloi hän sanui ičeze openikoile: "Rahnmine om sur', no radnikoid om vähä. ³⁸Pakikat poudon ižandad oigeta rahvast rahnmaha."

OPENIKOIDEN OIGENDAMINE 10

Kaks'toštkümne apostolad*

10 ¹Iisus kucui kaks'toštkümne openikad ičezennoks i andoi heile valdan küksta paganoid hengid i tehta tervhikš mehid kaikiš kibuišpäi i mokišpäi.

²Täs oma neniden kahtentoštkümnen apostolan* nimed: ezmäi Simon, toine nimi hänel oli Petr, i hänen vel'l' Andrei, Zevedejan poigad Jakov i Joan, ³Filip i Varfolomei, Foma i maksunkeradai Matvei, Alfejan poig Jakov, i Faddei, ⁴Simon Kananit i Juda Iskariot, kudamb möhembra möi Iisusan.

Iisus oigendab openikoid matkha

⁵Nene kaks'toštkümne openikad Iisus oigenzi matkha i käski heile: "Algat mängo i verhid rahvhidennoks i nimicche Samarian* lidnha. ⁶A mängat Izrail'an rahvhan

segoinuziden lambhidennoks ⁷i sanelgat: 'Taivhan valdkund om läz.' ⁸Tehkat tervhikš läžujid, eläbzdoitkat kollijoid, puhtastagat prokazas läžujid i kükskat pahoid hengid. Tö et maksnugoi ni miš, antkat-ki maksuta.

⁹Algat otkoi varha vöhö kuldad, hobedad i vas'ked. ¹⁰algat otkoi kerdale šaugud, tošt paidad, algat otkoi kengid i kalud. Radnik maksab, miše händast söttas.

¹¹Konz tulet miččehe-ni lidnha vai külähä, tedištogat, ken sigä om arvokaz, i jägat hänenno elämäha, kuni et lähtkoi sigäpäi. ¹²Konz tulet pert'he, toivotagat sen eläjile kaiked hüväd. ¹³Ku se pert' maksab sidä, sagha se, midä tö olet toivotanuded. Ku se ei maksa necida, pörtkahasteiden toivotuz tagaze teile. ¹⁴Ku teid miččes-ni pertiš vai lidnas ei vastkoi vai teiden sanoid ei kundleškakoi, lähtkat sigäpäi i pudištagat põlü jaugoišpäi. ¹⁵Minä sanun teile: Sodomian i Gomorran male linneb kebnemb sudanpäivärmi necile lidnale."

Openikoid mokitas

¹⁶"Minä oigendan teid kuti lambhid händikahiden keskhe. Olgat melekahad kuti madod, i puhthad kuti kühkjaižed.

¹⁷Olgat herkhil, sikš miše mehed veba teid sudha i lõškandeba teid suimpertiš. ¹⁸Minun tagut veškatas teid valdanpidajiden i kunigahiden edehe sanelmaha minus heile nenile, ket ei tuntkoi Jumalad. ¹⁹No konz teid anttas valdanpidajiden käzihe, algat holdugoi siš, kut i midä pagišta, sikš miše teile sen aigan anttas sanad, kudambad teile tarbiž sanuda. ²⁰Tö et pagižeškakoi iče, teiš pagižeškandeb teiden Tatan Heng.

²¹Vel'p' andab ičeze vellen surmita, tat lapsen, i lapsed libuba ičeze kazvatajid vastha i surmičeba heid. ²²Kaik kandaškandeba teiden päle vihan minun nimen tagut, no se ken tirpaškandeb lophusai, kaičese.

²³Ku ühtes lidnas teile tehtas pahad, pagekat toižhe. Minä sanun teile: tō et ehtkoi todeks kāvuda kaikiš Izrail'an lidnoiš, konz Mehen Poig jo tuleb. ²⁴Openik ei ole korktemb ičeze opendajad i abunik ičeze ižandad. ²⁵Täudub openikale, ku hänele linneb muga kut opendajale i abunikale – kut ižandale. Ku pertin ižandan kuctas Vel'zevulaks, ka vōl enamban nenid, kudambad elāba hänen pertiš ühtes hänenke!

²⁶I sid' algat varaikoi mehid. Ei ole ni-midä peitolišt, mi ei tuliži sil'mnägubale, i ni-midä mugošt, min polhe ei voi tedištada. ²⁷Min minä sanun teile pimedas, se sanugat päivil, i min kulištat vaiše šuhaidusen korvha, sen tō sanelgat katusilpäi. ²⁸Algat varaikoi nenid, kudambad rikoba hibjān, no ei voigoi rikta hinged. Varaikat teramba händast, kudamb voib hengen i hibjān veda adhu. ²⁹Ühtes grošas osttas kaks' paskačud, no ni üks' heišpäi ei lankte maha, ku teiden Tat ei tahtoi necida. ³⁰Teil hibused-ki päs om lugetud. ³¹Algat varaikoi. Ved' tō olet arvokahambad, mi kaik paskačud."

Hristos avalidab ičeze hengen

³²"Ken ei varaida sanuda rahvhan aigan, miše hān om minun, sidä minä-ki sanun minun läheližeks minun Tatan edes, kudamb om taivhas. ³³No ken rahvhan aigan varaidab sanuda, miše hān om minun, sidä minä-ki en sanu minun läheližeks minun Tatan edes taivhas.

³⁴Algat lugekoi, miše minä olen tulnu man päle tomh kožmust da mirud. Minä en tulend tomha kožmust, vai rikondveičen. ³⁵Minä olen tulnu libutamha poigan tata päle, tütren maman päle i millän anopen päle. ³⁶Mehe vihankandajiks linneba hänen ičhižed.

³⁷Ken armastab ičeze tatad vai mamad enamb mi mindai, ei kožu minei, i se, kudamb armastab ičeze poigad vai tütärt enamb mi mindai, ei kožu minei. ³⁸Ni-ken, kudamb ei ota ičeze ristad* i ei astu minun jäl'ghe, ei kožu minei. ³⁹Ken kaičeb ičeze hinged, mänetab sen, no ken ičeze hengen minun täht mänetab, se kaičeb sidä.

⁴⁰Ken vasttab teid, vasttab mindai, i ken vasttab minda vasttab händast, kudamb om mindai oigendanu. ⁴¹Ken vasttab Jumalan sanankandajan siks, miše hän om Jumalan sanankandai, sab Jumalan sanankandajan paukan, i ken vasttab tozioiktan mehen siks, miše hän om tozioiged, sab tozioiktan mehen paukan. ⁴²I ken andab ühtele-ki nen peništšpäi kauhaižen vilud vet vaiše siks, miše hän om minu openik – todeks: hän ei jä paukata."

KEN IISUS OM 11-12

Joan Valatajan küzund Iisusale

11 ¹Konz Iisus oli andnu kaik nene nevondad kahtele tošt' kümnele openikale, hän läksi toižihe sen tahon lidnoikšid ope ndamha i sanelmaha hüväd vestid.

—Konz Joan kulišti türmas Hristosan tegoiden polh hän oigenzi ičeze openikoid ³küzumaha: "Oled-ik sinä s kudambale om märitud tulda, vai tarbiž-ik meile varastad tošt?" ⁴Iisus sanui heile: "Mängat i sanugat Joannale, mid kulet i näget:

⁵Sogedad saba ičeze nägun i rambičijad käveleba, prokazas läžujad puhtastase i kurdhod kuleba, kollijoid eläbzdoittas i gollile saneldas hüvä vest'!
⁶Ozakaz om se, ken ei käraute minuhu sel'gäl."

Iisus pagizeb Joan Valatajan polhe

⁷Konz Joan Valatajan openikad oliba männuded, Iisus pagizeškanzi rahvhale Joannan polhe. "Midä tō läksit acmaha rahvhatomas mas? Rogod-ik, kudambad tullei kutab? ⁸Vai midä läksit kacmaha? Tedan, ei-ik čomin adatadud mest? Ei, ken čomin sādase, sen tō löudat kuigahan kodiš! ⁹Midä-žo tō tahtoit nägištada? Ei-ik Jumalan sanankandajad? Ka! I minä sanun teile: hän om suremb ni Jumalan sanankandai. ¹⁰Hän om se, kudamban polhe om kirjutadud:

– Minä oigendan vestinkandajan edel sindai, hän puhtastab sinei ten.

¹¹Minä sanun teile: kaikes rahvhan rodus ei olend todeks ni-keda surembad Joan Valatajad, no penemb-ki kaikid aivhan valdkundas om suremb mi hän." ¹²Joan Valatajan päivišpäi i neche aighasai taivhan valdkundad vaste libudas oraha, i erased tahtoiba vägel tabata sen ičeze.⁸⁾ ¹³Kaik Jumalan sanankandajad i käskišt Joannahasai oma endusanuded necen valdkundan polhe, ¹⁴i hot' uskkat, hot' algat, Joan om-ki Ilja*, kudambale pidi tulda. ¹⁵Kenel oma korvad, se kulgaha!

⁸⁾ 11:12 Voib mugažo kätä: "Joan Valatajan päivišpäi i neche aighasai taivhan valdkund om vägevas astnu edehepäi, i rahvaz päiviš meliš vasttaba sen."

¹⁶Mitte nügüdläine rahvaz sid' om? Hõ oma kuti laps kudambad istuba irdal i kidastaba toine toižele: ¹⁷Mõ vädim teile fleital, no tõ et kargaidanugoi meidenke. M laskim teile voikuid, no tõ et voiknugoi meidenke.' ¹⁸Jo tuli, hän ei sõ i ei jo, i rahvaz sanuba: 'Hänes om pa heng.' ¹⁹Mehen Poig tuli, hän sõb i job, i rahvaz sanub 'Mitte sömar' i jomar', maksunkeradajiden i toižiden gräh hižiden sebranik!' No melekahiš tegoišpäi Mel' nägub!

Iisus lajib Galilejan lidnad

²⁰Sid' Iisus lajiškanzi nenid lidnoid, kus hän oli teh äjad ičeze vägeviš tegoišpäi, sikš ku hõ ei käraudanus Jumalaha:

²¹"Voi sindai, Horazin! Voi sindai, Vifsaida! Ku ne vägevad tegod, kudambad minä olin tehnu teiden ird olnuižiba tehtud Tiras vai Sidonas, heiden eläjad jo an ribuiš i tuhkad päs kärauzižihe Jumalaha. ²²Minä san teile: Tirale i Sidonale linneb kebnemb sudan päivän teile. ²³A sinä, Kapernaum, ed-ik sinä mugošt mel't o miše sindai libutaškatas taivhazesai? Sindai tactas alahaks adhusai! Ku vägevad tegod, kudambad tehti sinun irdoil, tehtihe Sodomas, se seižuiži völ tämbeil- ²⁴Minä sanun teile: Sodomann male sudan päivän linne kebnemb mi sinei."

"Tulgat minunnoks i lebaikatoiš"

²⁵Necen aigan Iisus pagižeškanzi: "Minä ülenzoitan sindai, Tatam, taivhan i man Ižand, sen tagut, miše sinä pid peitos nene azjad openuzišpäi i melekahišpäi, no avaiž ned lapsenmelizile. ²⁶Ka, Tatam, mugoine oli sinun iče taht.

²⁷Kaiken om andnu minun Tatoi minei, ni-ken toine ei tunde Poigad, vaiše Tat, i ni-ken toine ei tunde Tatad, vaiše Poig i se, kenele Poig tahtoib avaita necen.

²⁸Tulgat minunnoks kaik tõ, ked radat i kandat kormad. Minä andan teile lebun. ²⁹Otkat minun kandmine ičetoird'oile i opekatoi minai: minä olen hüväsüdämeline i munkundlijaine. Muga teiden heng löudab lebun. ³⁰Minun kandmine om hüvä kantta i minun korm om kebn."

Sobatan ižand

12 ¹Sen aigan Iisus kerdan astui sobatan* vil'l'pöudos iliči tehutme. Hänen openikoile tegihe näl'g, i hõ zavodiba bitelda tähkid i söda. ²Farisejad nägištiba sen i sanuiba susale: "Kacu, sinun openikad tegeba mugošt, midä sobatan ei sa tehta." ³No Iisus sanui heile: "Et-ik tõ olgoi lugenuded pühiš kirjutusišpäi*, midä David tegi, konz hänele i hänen sebranikoile tegihe näl'g? ⁴Hän mäni Jumalan pert'he söi leibäd, kudambad oli pandud altarile, a heid södab vaiše papile, i ei sa hänele i hänen sebranikoile. ⁵Vai et-ik tõ käskištospäi olgoi lugenuded, miše papid radaba Jumalan pertiš sobatan-ki, i necil murendaba sobatan-iskön, no se ei ole pandud heile vigaks? ⁶Minä sanun: Is teil om enamb mi Jumalan pert'. ⁷Ku tõ el'gendaižit, i nece om: 'Minä en tahtoi teiden lahjoid, a tahtoin, vaiše tõ armahtaižit toine tošt,' et väritaiži oiktoid. ⁸Ved' tehene Poig om sobatan ižand."

Sab-ik sobatan tehta tervhikš?

⁹Iisus läksi sigäpäi i mäni sen tahon suimpert'he. ¹⁰Sigä hi mez', kudamban käzi oli kuivnu. Erased eciba, miš

voizi väritada Iisusad, i küzuiba hänel: "Sab-ik soba tehta tervhiks?" ¹¹Iisus sanui heile: "Ku kenel-ni teispäi üks' lambaz i se lankteb sobatan kopha, ka ei-ik hän m i libuta sidä sigäpäi! ¹²No ved' mez' om arvokahamb lambaz. Ka, sobatan voib tehta hüväd." ¹³Sid' hän sa mehele: "Oigenda käzi." Mez' oigenzi ičeze käden, tegihe mugoižeks-žo ku oli olnu, tervheks kut i toine k ¹⁴No farisejad mäniba sigäpäi i zavodiba meletada, voizi surmita Iisusan.

Suren Ižandan abunik

¹⁵Konz Iisus tedišti necen polhe, hän läksi sigäpäi. Hä jäl'ghe astui äi rahvast, i hän tegi kaiked läžujid tervh ¹⁶No hän ei käskend heile pagišta hänen polhe, ¹⁷miše t žiba todeks Jumalan sanad, kudambad hän oli san ičeze sanankandajan Isaijan kal't:

¹⁸— Naku om minun abunik, kudamban olen valiče minun armaz, kudamb om minei mel'he!

Minä andan hänele minun Hengen i hän saneleškandeb rahvhile oiktusen.

¹⁹Hän ei ridleškande, ei kidastaškande, ei sa kulištada hänen än't irdoil.

²⁰Hän murenut rogod ei katkaida, küdobad lampad ei sambuta, kuni ei abuta

oiktusele otta väged.

²¹Hänen päle rahvhad toivoba.

Iisus i Vel'zevul

²²Sid' Iisusannoks todihe mez', kudambad mokičiba pad hinged i kudamb sikš oli saged i keletoi. Iisus tegi äändast tervheks, i mez' pagizeškanzi i nägeškanzi. ²³Kaik dudelihe i küzeliba: "Om-ik nece Davidan poig?" ²⁴No onz farisejad kulištiba necen, hõ sanuiba: "Hän kükseb pahoid hengid pahoiden hengiden pämehen Vel'zevulan⁹⁾ vägel."

²⁵Iisus tezi heiden meletused i sanui heile: "Kaikutte na, kudamb jagase i ridleb iče ičezenke, tühjened, i mugažo kaikutte lidn i kanz, kudambid rebitaba ridad, ei voi püžuda. ²⁶Ku Soton kükseb Sotonan, hän libub ičtaze vastana. Kut siloi hänen valdkund voib püžuda? ²⁷Ku minä kükse pahoid hengid Vel'zevulan vägel, miččel vägel kükseba heid tejalaižed? Ei-ik Jumalan vägel? No ku hõ kükseba pahoid hengid Jumalan vägel, hõ linneba teiden sudjikš. ²⁸No ku minä küksen pahoid hengid Jumalan Hengen vägel, ved' siloi Jumalan valdkund om jo tulnu teidennoks.

²⁹Vai kutak ken-se voib ličtas vägekahan mehen pert'he anastada kaiken elon, kuni ei sido händast? Vaiše siloi hän voib veda kaiken pertišpäi. ³⁰Ken ei ole minun polel, om mindai vastha, i ken ei kogoda minunke, se šlingutab.

³¹Sen täht sanun teile: kaikutte grähk i pahad sanad pästtas mehile, ³²no ken sanub pahoid sanoid Pühän Hengen polhe, sille sidä grähkäd ei pästkoi, ei neciš mirus ei tulebas."

⁹⁾ 12:23 Vel'zevul – nece om Soton.

Pu i satuz

³³"Ku pu om hüvä, sen satuz-ki om hüvä, no konz om hond, sen satuz-ki om hond. Satusišpäi nägub m om pu. ³⁴Tõ, madon lapsed, kutak tõ voižit pagišta hüv ku tõ iče olet pahad? Mil südäin om täuz', sen polhe pagizeb. ³⁵Hüvä mez' tob südäimen hüvüdespäi hüvän, p mez' pahan. ³⁶Minä sanun teile: kaikuččes tühjas san kudamban mehed sanuba, tarbiž heile pidada vast sudanpäivän. ³⁷Sinun sanoiden tagut sindai sanudas oikt i sinun sanoiden tagut sindai sut't'as värnikaks."

Jonan znam

³⁸Siloi erased käskištonopendajad i farisejad sanu Iisusale: "Opendai, mõ tahtom, miše sinä ozutaižid m miččen-ni znaman!" ³⁹No Iisus sanui heile: "Nece nügüd ne paha i uskmatoi rahvaz pakičeb tundmuzznamad, üksjäine znam, kudamban sille anttas, om Jonan zna ⁴⁰Kut Jumalan sanankandai Jona oli meriživatan va koume päiväd i koume öd, muga i Mehen Poig linn man südäimes koume päiväd i koume öd. ⁴¹Sudan päiv Ninevian eläjad libuba ühtes nügüdläižen rahvhank väritaba sidä. Hõ kärauzihe Jumalaha, konz Jona san heile Jumalan vestin, a täs teil om surembad azjad r Jonan aigan! ⁴²Suviman* kunigaz-naine heraštub i tul mugažo ühtes necen nügüdläižen rahvhanke sudale i värit sidä. Hän tuli man agjaspäi kundelmaha Solomonan me kahid sanoid, a tägä teil oma surembad azjad mi Solom nan aigan!"

Pagan heng pördase

⁴³Konz pagan heng lähteb irdale mehespäi, hän šlābāi-dab rahvhatomas mas, i ecib lebud, no ei löuda. ⁴⁴Siloi se sanub: 'Minä pördamoi kodihe, kuspäi läksin.' No konz hän pördase i löudab ičeze kodin tühjan, nägištāb, miše se om pühkitud i obrättūd, ⁴⁵siloi hän mäneb i tob ičezenke seičeme vōl pahembid hengid, i hō tuleba sinnā i elāškan-deba sigā. Sid' necile mehele linneb vōl hondomb mi ezmāi. Muga linneb necile pahale nügüdlāižeze rahvhale-ki."

Iisusan todesižed ičižed

⁴⁶Konz Iisus vōl pagiži rahvhale, hänen mam i velled tuliba sinnā. Hō seižuiba irdal i tahtoiba pagišta hänenke. ⁴⁷Eraz mez' sanui Iisusale: "Sinun mamaiž i velled oma sigā irdal i tahtoiba pagišta sinunke." ⁴⁸No Iisus sanui hänele vastha: "Ken om minun mamoi? Ked oma minun velled?" ⁴⁹Hän ozuti ičeze kädēl openikoihe i sanui: "Kacu, tās oma minun mamoi i minun velled. ⁵⁰Jogahine, ken tegeb minun taivhalizen Tatan tahton mödhe, om minun vel'l' i sizar i mamoi."

OZOITEZSTARINAD

TAIVHAN VALDKUNDAN POLHE 13:1-52

Semendai

13 ¹Necen-žo päivän Iisus läksi pertišpäi, māni järven randale i ištuihe sigā. ²Hānes ümbri kerazihe mugoine sur' rahvhankogo, miše hänele pidi mānda veneheze. Hän ištui venehes i rahvhankogo seižui randal, ³i hän pagiži heile äjiš azjoiš ozoitezstarinoil*. Hän sanui: "Mez' läksi semen-

damha. ⁴I konz hān semenzi, erased semned lanksi
teverhe i lindud tuliba i söiba jüvād. ⁵Erased semned lan
siba kivimaha, kus semnile oli vähā mad. Nene semn
pigai läksiba orahaižile, siks ku ma ei olend süvā, ⁶
konz päivāine paštaškanzi, orahaižed rākāspāi pakuštui
siks ku heil ei olend jurid. ⁷Erased semned lanksiba p
kol'heiniden keskhe, heinād kazvoiba i katoiba orahaiž
⁸No erased semned lanksiba hüvāhā maha i andoiba vil'l'a
kudamb sada, kudamb kuz'kümne, kudamb koumeküm
jüvād. ⁹Kenel oma korvad, se kundelkaha!"

Min täht Iisus pagižeb ozoitezstarinoil

¹⁰Openikad tuliba Iisusannoks i küzuiba: "Mihe sil
pagižed heile ozoitezstarinoil?"

¹¹Iisus sanui: "Siks, miše teile om anttud teta taivha
valdkundan peitazjad, no heile ei. ¹²Kenel om, sille anttu
i hān sab enamban mi külāks, no kenel ei ole, sil ottas s
ki, midā hānel om. ¹³Minā pagižen heile ozoitezstarinoil
siks miše hō kacuba, no ei nähkoi, kundleba, no ei kulg
i ei el'gekoi. ¹⁴Heile tegese muga, kut oli sanutud Isaij
endustuses:

– Tõ kundleškandet korvil, no et el'gekoi,
kacuškandet sil'mil, no et nägištagoi.

¹⁵Siks miše necen rahvhan südäimed oma kovinuded
Hō habi kuleba ičeze korvil,
i ičeze sil'mād hō oma umbištanuded,
miše ei voiži sil'mil nähta,
ei voiži korvil kulda,
i hō ei el'gendaižigoi ičeze südäimel,
i ei kārauzižihe Jumalaha,
i minā heid en tegiži tervhikš.

¹⁶Ozakahad oma teiden sil'mäd, sikš miše hö nägeba, i teiden korvad, sikš miše hö kuleba! ¹⁷Minä sanun teile: äi Jumalan sanankandajid i tozioiktoid mehid todeks tahtoinuižiba nähta midä tō näget, no ei nähnuгой, i kulda midä tō kulet, no ei kulnugoi."

Midä om ozoitezstarin semendajan polhe

¹⁸Kundelkat-žo, midä om ozoitezstarin semendajan polhe. ¹⁹Konz ken-ni kuleb vestin taivhan valdkundan polhe i ei el'genda sidä, tuleb Soton i temбайдab, mi hänen sü-däimehe oli semetud. Nene oma semned, kudambad oli semetud teverhe. ²⁰Semenduz kivimaha oma nened, kudambad kuleba sanan i ihastusenke pigai otaba sen, ²¹no hö uskoba vaiše penen pordon, sikš miše heil ei ole jurid. Konz tuleb ahtištuz vai mok sanan tagut, hö pučiše kerdalaz. ²²Semenduz piskol'heiniden keskhe oma nene, kudambad kuleba sanan, no heiš sana ei to satust, sikš miše necen elon holed i himo olda elokahan koletaba necen sanan. ²³No semenduz hüvähä maha oma nene mehed, kudambad kuleba sanan i el'gendaba sen. Hö toba satust: ken sada, ken kuz'kümne, ken koumekümne jüväd."

Nižu i rujoheinäd

²⁴Iisus sanui heile toižen ozoitezstarinan: "Taivhan valdkund om mugoine: Mez' semenzi poudho hüvid semnid. ²⁵No konz kaik magaziba, tuli hänen vihankandai, semenzi nižun keskhe rujoheinid i läksi sigäpäi. ²⁶Konz vil'l' läksi orahaižile i tuliba tähkad, rujohein-ki näguškanzi. ²⁷Radnikad mäniba siloi ižandannoks i sanuiba hänele: 'Ižand, ved' sinä oled semendanu poudho hüvid semnid! Kuspäi

sid' kazvoiba nene rujoheinäd?' ²⁸Ižand sanui heile: 'Se om tehnu minun vihankandai.' Mehed küzuiba siloi hänel. 'Tahtoid-ik sinä, miše mö mänizim i nütkižim nene rujoheinäd?' ²⁹'En' – hän sanui – 'tõ voit ühtes rujoheinidenk nütktä mugažo nižud-ki. ³⁰Kazgaha hõ ühtes rahnmizehesa. Konz sen aig tuleb, minä sanun rahnikoile: Kerakat ezmä rujoheinäd i sidogat tukuihe, miše voiži poltta. A nižu kerakat minun aitha.'"

Gorčicansemen i muigotez

³¹Iisus sanui heile vól mugoižen ozoitezstarinan: "Taivhan valdkund om kuti gorčicansemen, kudamban mezu semenzi maha. ³²Se om penemb kaiked semnid, no kazdes se tegese surembaks kaiked, midä linmale kazvab. Lopuks sišpäi tuleb pu, muga miše taivhan lindud lendaba i tegeba pezad sen oksile."

³³Vól-ki hän sanui heile ozoitezstarinan: "Taivhan valdkund om kuti muigotez. Konz ak segoiti muigotest koumen mārānke jauhod, kaik taigin libui."

³⁴Kaiken necen Iisus pagiži rahvhale ozoitezstarinoil. Ozoitezstarinoita hän ei pagižend heile ni-midä, ³⁵miše tuliži todeks nece Jumalan sanankandajan sana:

– Minä avaidan sun i pagižen ozoitezstarinoil.
Avaidaškanden sen, mi oli peitos
siš aigaspäi, konz mir oli tehtud.

Midä om ozoitezstarin rujoheiniden polhe

³⁶Sid' Iisus oigenzi rahvhan sigäpäi i iče tuli pert'he. Openikad tuliba hänennoks i küzuiba: "Sanu meile, midä

om ozoitezstarin pöudon rujoheiniden polhe?" ³⁷Hän sanui heile: "Mez', kudamb semenzi hüvid semnid, om Mehen Poig. ³⁸Pöud om mir. Huvä semen oma nene mehed, kudambad eläba taivhan valdkundas, rujoheinäd oma nene mehed, kudambad oma Sotonan valdan al. ³⁹Vihankandai, kudamb semenzi rujoheinid, om Soton, rahnmine nece om mirun lop i rahnikad oma angelad. ⁴⁰Muga kut rujoheinäd keratas i polttas, ninga linneb mirun lopus. ⁴¹Mehen Poig oigendab ičeze angeloid, i hö keradaba hänen valdkundas-päi kaiked, kudambad vedaba rahvast grähkhä, i kaiked, kudambad tegeba pahad. ⁴²Angelad taciba heid palabaha päche, i voikkaha hö sigä i kirskutagha hambhil. ⁴³No tozioiktad mehed hoštaškandeba kuti päiväine, konz heiden Tat otab kaiken valdan. Kenel oma korvad, se kundelkaha!"

Ozoitezstarinad kal'huden, hel'men i notan polhe

⁴⁴"Taivhan valdkund om kuti kal'huz', kudamb om kaidud pöudho. Konz mez' löuzi sen, hän peiti sen udes maha, i sid' hän ihastusiš mäni i möi kaiken, midä hänel oli, i osti sen pöudon.

⁴⁵Taivhan valdkund om mugažo ningoine: Mez' eci comid hel'mid. ⁴⁶Konz hän löuzi ühten arvokahan hel'muden, hän möi kaiken, midä hänel oli, i osti sen.

⁴⁷Völ taivhan valdkund om kuti not, kudamb lasktihe merehe i kudamb kerazi erazvuittušt kalad. ⁴⁸Konz not tegihe täudeks, kalanikad vediba sen randha, ištuihe i paniba huväd kalad puzuihe, a hondod taciba. ⁴⁹Mugažo linneb mirun lopus: angelad tuleba, erigoitaba pahoid tozioiktoišpäi ⁵⁰i taciba heid palabaha päche. Sigä voikkaha i kirskutagha hambhil."

Uz' i vanh elo

⁵¹"El'gendat-ik nügüd' kaiken necen?" – küzui Iisus, "El'gendam" – hõ sanuiba. ⁵²Siloi hän sanui heile: "Sikš jogahine käskištonopendai, kudambaspäi om tulnu taivhan valdkundan openik, om kuti pertin ižand, kudamb ičeze aitaspäi sab ut i vanhad."

IISUS KÄVELEB GALILEJAS I LÄHEMBAIŽIŠ TAHOIŠ 13:53-17:27

Iisus kävub kodilidnas

⁵³Konz Iisus lopi sanelda nene ozoitezstarinad, hän läksi sidme tahodme ⁵⁴i tuli kodilidnha. Sigä hän openzi rahvast suimpertiš. Hõ čududelihe i küzeliba: "Kuspäi om hänel nece mel', kuspäi vägi tehta vägevid tegoid? ⁵⁵Ei-ik hän ole se sauvojan poig? Ei-ik kuckoi hänen mamad Mariaks, i ei-ik olgoi Jakov, Josif, Simon i Juda hänen velled? ⁵⁶Hänen sizared-ki eläba tägä meiden keskes. Kuspäi hän om sanu necen kaiken?" ⁵⁷I muga hõ kärauzihe hänespäi. Iisus sanui heile: "Ni-kus Jumalan sanankandajad muga ei vähenzoitagoi, kut kodilidnas i ičeze kodiš." ⁵⁸I sikš miše hõ ei usknugoi hänehe, hän ei tegend sigä äjid vägevid tegoid.

Joan Valatajan surmituz

14 ¹Sil aigal man nelländesen pämez' Irod-kunigaz kulišti Iisusan i hänen tegoiden polhe. ²Hän sanui ičeze abunikoile: "Nece om Joan Valatai. Hän om eläbzdunu, sikš hänes om-ki mugoine vägi."

³Irod, kac, oli käsknu tabata Joannan, panda händast čapihe i tacta türmhä. Necen hän oli tehnu ičeze vellen

Filippan akan Irodiadan tagut, ⁴siks ku Joan oli sanunu hänele: "Sinei ei sa eläda vellen akanke." ⁵Irod tahtoinuiži surmita Joannan, no varaiži rahvast, kudamb lugi Joannan Jumalan sanankandajaks.

⁶Sid' Irod praznuiči ičeze sündundpäivän, i Irodiadan tütär tancui adivoile. Neičukaine oli lujas mel'he Irodale, i hän lujas toivoti antta hänele, midä hän vaiše pakičiži. ⁷Mam openzi neičukašt, i hän sanui: "Anda minei nügüd' astjal Joan Valatajan pä." ⁸Irod tuli pahaze mel'he, no siks ku hän adivoiden aigan oli lujas toivotanu necen, hän käski tehta, kut pakitas. ⁹Hän oigenzi türmhä sanan i käski surmita Joannan. ¹⁰Hänen pä todihe astjal i anttihe neičukaižele, i neičukaine vei sen mamaleze. ¹¹Joannan openikad tuliba jäl'ghe otmaha hibjän i paniba sen maha. Sen jäl'ghe hö mäniba sanumaha Iisusale, midä oli tehnuš.

Iisus sötäb vižtuhad mest

¹²Kulištades necen polhe Iisus läksi venehel rahvatomha tahoze, miše olda sigä üks'näze. No necen polhe tedištihe, i lidnoišpäi läksi äi rahvast jaugain hänen jäl'ghe. ¹³Konz hän tuli venehešpäi i nägišti kaiken necen rahvhan, hänele tegihe žal'heid, i hän tegi tervhiks kaikiđ läžujid.

¹⁴Ehtan tuldes openikad mäniba hänennoks i sanuiba: "Nece om rahvatoi ma, i päiv jo pigai lopiše. Pästa mehid, miše hö mänžižiba külihe ostmaha ičezeze sömäđ." ¹⁵No Iisus sanui: "Heile ei tarbiž ni-kuna mända. Antkat tō heile söda." ¹⁶"Meil ei ole kerdal ni-midä tošt ku viž leibäd i kaks' kalad," – hö sanuiba. ¹⁷"Togat ne tänna minei," – sanui Iisus. ¹⁸Hän käski rahvhale išttaš normele. Sid' hän oti nene viž leibäd i kaks' kalad, kacui ülähäks taivhaze i kiti Jumalad. Hän lohkaži leibäd i andoi palad openikoile,

i openikad jagoiba ned rahvhale. ²⁰Kaik söiba küläks jänuzid paloid keratihe võl kaks'toštkümne ünäšt puzu. ²¹Sömäs oli lüz vit tuhad mužikad i võl akad i lapsed.

Iisus käveleb veden pääl

²²Pigai sen jäl'ghe Iisus käski openikoile ehtatadas toiže randale, kuni hän päästab rahvhan. ²³Konz rahvaz oli lähtn hän libui mägele loičmaha üksnäze. Konz tuli eht, hän o sigä üksnäze. ²⁴Veneh oli jo edahan¹⁰⁾ randaspäi i jüged ajoin lainhiden keskes, sikš ku oli vasttullei. ²⁵Homendezpol Iisus tuli openikoidennoks vetme asttes. ²⁶Konz hö nägi tiba, miše hän astub järven lainhidme, hö pöl'gästuiba kidastaškanziba: hö meletiba, miše heile ozutihe. ²⁷No nece aigan Iisus jo pagiži heile: "Olgat tünäd, minä täs olen Algat varaikoi." ²⁸Siloi Petr sanui hänele: "Opendai, ku nece oled sinä, käske minei tulda sinunnoks vetme." ²⁹"Tulle!" – sanui Iisus. Petr läksi venehespäi i astuškanzi vetme Iisusannoks. ³⁰Sid' hän homaiči, kut puhub tullei, pöl'gästuiba i uptaškanzi. "Opendai, abuta minei!" – hän kidastaškanzi. ³¹Iisus oigenzi pigai käden, tabazi hänen i sanui: "Pen' võl sinai om uskund! Mikš ed uskund?" ³²Konz hö mäniba veneheze, tullei tüništui. ³³I kaik, ked oliba venehes, kom bištuiba hänen edehe i sanuiba: "Sinä todeks oled Jumalad Poig."

Läžujad tegese tervhikš

³⁴Hö ehtatihe päliči järves i tuliba Gennisaretan* maha. ³⁵Konz sen tahon mehed homaičiba, ken om tulnu, hö

¹⁰⁾ 14:24 Grekankeližiš käzikirjutusiš sanutas "äi stadionaa randaspäi". Stadion om 192 metrad.

oigenziba vestid kaikjal sil tahol, i kaiked lāžujid todihe Iisusannoks. ³⁶Hö pakičiba hot' kosketada hänen sädon rõunad, i kaik, ked sen kosketiba, tegihe tervhikš.

Jumalan käsköd i tatoiden käsköd

15 ¹Siloi Iisusannoks tuliba Jerusalmaspäi erased fari-sejad i käskištonopendajad. ²"Mihe sinun openikad ei elāgoi tatoiden käsköiden mödhe?" – hö küzuiba. "Ved' hö ei pestkoi käzid, konz zavodiba söda." ³Iisus sanui heile: "Mikš tö teget Jumalan käsköid vastha teiden tatoiden käsköiden täht?" ⁴Jumal om sanunu: 'Ole hüvä ičeiz tatale i mamale' i 'Ken sanub pahad tatale i mamale, todeks händast tarbiž surmita.' ⁵No tö opendat, miše konz ken-se sanub ičeze tatale vai mamale: 'Sen, midä sinä voinuižid minuspäi sada, olen toivotanu Jumalale,' ⁶hänele ei enamb tarbiž olda hüvä tatale. Muga tö olet necil tatoiden käsköl tehnyded tühjaks Jumalan sanan. ⁷Tö, kaiverdelijad! Oikti endusti teiden polhe Isaija, konz hän sanui nene Jumalan sanad:

⁸– Nece rahvaz ülenzoitaba mindai vaiše hulil, no sen südäin om edahan minuspäi.

⁹Hö loičeba minei tühjan, ku opendaba rahvhal tehtuiden käsköiden mödhe, kuti nene oližiba minun käsköd."

Mi tegeb mehen paganaks

¹⁰Iisus kucui rahvast ičezennoks i sanui: "Kundelkat i el'gekat. ¹¹Mest ei tege paganaks se, mi mäneb suspäi südäimehe. Mehen tegeb paganaks se, mi tuleb suspäi irdale."

¹²Siloi openikad tuliba hānennoks i sanuiba: "Tedad-
 miše farisejad rāndūiba sinun pāle, sikš ku sinā pagiz-
 ninga." ¹³Hān sanui: "Kaik, midā ei ole minun taivhali.
 Tat ištutanu, nūtkāitas juridenke. ¹⁴Jātkat heid. Hō om
 sogedad i sogedoid vedataba. I ku soged talutab toizē
 sogedan, molembad lankteba kopha." ¹⁵Petr sanui hānel.
 "Pagizēd ozoitezstarinoil. Sanu meile, mi nece om." ¹⁶Iisu
 sanui: "Olet-ik tō-ki mugoižed el'getomad? ¹⁷Et-ik el'geko
 miše se, mi māncb suspāi sūdāimehe, sid' astub vacha
 jāl'ghe nužnikaha. ¹⁸No se, mi tuleb suspāi irdale, om lähtr
 sūdāimespāi, i se tegeb mehen paganaks. ¹⁹Vaiše sūdāime
 pāi lähteba pahad meletused, rikondad, naimiženmure-
 dused, huiktad azjad, varghuded, vārituz kel'hil sanoil
 pahad sanad toiziden polhe. ²⁰Kaik nece tegeb mehen pa-
 ganaks, a ei pezmatomil kāzil sōmine."

Finikijalaižen naižen uskond

²¹Iisus läksi sigāpāi i māni Tiran i Sidonan tahoze. ²²Sig
 üks' hananalaine naine, sen tahon elāi, tuli i kidastaškanzi
 "Opendai, Davidan poig, armahta mindai! Paha heng mo
 kičeb lujas minun tütärt." ²³No Iisus ei sanund naižele ni
 midā.

Openikad tuliba Iisusannoks i pakičeškanziba: "Kāsk
 hāndast lähтта. Hān kāveleb meiden jāl'ghe i kidastab."
²⁴Iisus sanui: "Minā en ole oigetud toizidennoks, vaiše Iz-
 rail'an rahvhan segoinuziden lambhidennoks." ²⁵Üks'kaik
 naine tuli lähemba, lanksi maha Iisusan edche i sanui.
 "Opendai, abuta minei!" ²⁶No Iisus sanui hānele: "Ei ole
 oikti otta lapsil leibād i antta sen kužuile." ²⁷"Ka, opendai,
 – sanui naine. "No ved' saba koirad-ki sōda palaižid."

kudambad lankteba ižandan stolaspäi." ²⁸Siloi Iisus sanui hänele: "Sur' om sinun uskond, naine! Tehkaha sinei muga, kut sinä tahtoid." Neciš aigaspäi tütär tegihe tervheks.

Iisus tegeb tervheks läžujid mägel

²⁹Iisus läksi sigäpäi i astui Galilejanjärven randadme. Sid' hän libui mägele i istuihe sigä. ³⁰Hänennoks tuli äi rahvast i toiba ičezenke rambičijoid, sogedoid, kädetomid i jaugatomid, keletomid i äi toižid. Heid pandihe hänen edeche, i hän tegi heid tervhikš. ³¹Rahvaz čududelihe nägištades, kut keletomad pagižeškanziba, jaugatomad i kädetomad tegihe tervhikš, rambičijad käveleškanziba i sogedad nägeškanziba, i hö ülenzoitiba Izrail'an Jumalad.

Iisus sõtab nel'l'tuhad mest

³²Iisus kucui openikoid ičezennoks i sanui: "Minei om žal' necida rahvast. Hö oma minunno jo koume päiväd, a heil ei ole ni-midä sömäd. En tahtoi oigeta heid tägäpäi näl'ghižid, miše hö ei vāzuižigoi matkas." ³³Openikad sanuiba hänele: "Kuspäi mö tägä rahvhatomas tahos sam muga äi leibäd, miše täduiži ningoižele rahvhankogole?" ³⁴"Äjak leibäd teil om?" – Iisus küzui. "Seičeme," – hö sanuiba, – "i äjak-se kalašt." ³⁵Iisus käski rahvhale ištta maha. ³⁶Sid' hän oti nene seičeme leibäd i kalaized, kiti Jumalad i lohkaži ned i andoi palad openikoile, kudambad jagoiba mehiden keskes. ³⁷Kaik sõiba küläks, i jänuzid paloid keratihe seičeme ünäšt puzud. ³⁸Sömäs oli nel'l'tuhad mužikad i völ akoid i lapsid.

³⁹Sid' Iisus oigenzi rahvhan sigäpäi, mäni veneheze i tuli Magadanan tahoze.

Iisusal pakitas znamad

16 ¹Iisusannoks tuliba erased farisejad i saddukejad kudambad tahtoiba händast kodvda¹¹⁾ i pakičiba händas ozutada znaman taivhaspäi. ²No Iisus sanui heile: "[Ehtatõ sanut: 'Tuleb čoma sä, ku taivaz ruskneb,'³ i homendesel 'Tämbei tuleb hond sä, sikš ku taivaz om mustrusked i jügedoiš pil'viš.' Taivhas tõ mahtat lugeda, a et mahtkoi el'geta aigan znamoid.]¹²⁾ ⁴Nece paha i uskmatoi nügüdläine rahvaz pakičeb znamad, no üksjäine znam, kudamban sille anttas, om Jonan znam." Hän jäti heid sihe i läksi heišpäi.

Varaikat farisejiden i saddukejiden opendust

⁵Hö ehtatihe toižele randale, no openikad oliba unohtanuded otta kerdale leibäd. ⁶Iisus sanui heile: "Olgat herkihil. Varaikat farisejiden i saddukejiden muigotest." ⁷No hö vaiše pagižiba kesknezoi: "Mõ olem unohtanuded leibän." ⁸Iisus homaiči sen i sanui heile: "Tõ vähäuskojad! Mihe tõ pagižet siš, miše teil ei ole leibäd? ⁹Et-ik tõ võl-ki el'gekoi? Et muštкои nenid vit leibäd, kudambad tädui videletuhale? I äjak puzud tõ võl kerazit? ¹⁰A ne seičeme leibäd, kudambad tädui nelläletuhale? Äjak puzud tõ kerazit? ¹¹Kut tõ et el'gekoi, miše minä en pagiže teile leibän polhe? Varaikat farisejiden i saddukejiden muigotest." ¹²Siloi hö el'genziba, miše hän ei käskend varaita leibän muigotest, a farisejiden i saddukejiden opendust.

¹¹⁾ 16:1 "Kodvda" venäks om 'испытывать, проверять'

¹²⁾ 16:2-3 Nenid Iisusan sanoid ei ole kaikiš vanhoiš kázikirjutusiš.

Petr sanub Iisusan Hristosaks

¹³Konz Iisus oli tulnu Filippan Kesarijan tahoze, hän küzui openikoil: "Ken Mehen Poig om? Midä mehed sanuba hänen polhe?" ¹⁴Hö sanuiba: "Toižed sanuba, miše hän om Joan Valatai, toižed Ilja, erased meletaba, miše Jeremia vai mitte-ni toine Jumalan sanankandai." ¹⁵"A tö, kut tö meletat?" – küzui Iisus. "Ken minä olen teiden sil'miš?" ¹⁶Simon Petr sanui: "Sinä oled Hristos, eläban Jumalan Poig." ¹⁷Iisus sanui hänele: "Ozakaz oled sinä, Simon, Jonan poig. Necida ei sanund sinei liha eika veri, vaiše miñun Tat, kudamb om taivhas. ¹⁸I minä sanun sinei: sinä oled Petr – kal'l', i necile kal'l'ole minä panen uskojiden kanzan, i pahan vald ei voi püzuda vahvas sidä vastha. ¹⁹Minä andan sinei taivhan valdkundan avadimed. Midä sinä kel'däd man päl, se kel'täs taivhas, i mille sinä andad valdan man päl, sille anttas valdan taivhas." ²⁰Sid' hän ei käskend openikoile sanuda ni-kenele, miše hän om Hristos.

Iisus pagizeb ezmäižen kerdan ičeze surman polhe

²¹Siš aigaspäi Iisus zavodi pagišta openikoile, miše hänele tarbiž mända Jerusalmha i äi mokitas rahvhan vanhem-biden, ülembaižiden papiden i käskištonopendajiden käziš. Händast surmitadas, no koumandel päiväl hän eläbzduv.

²²Petr vei händast eriži i lajiškanzi händast: "Kaiče, Jumal! Se ei voi tehtas sinei, Sur' Ižand!" ²³No hän kărauzihe i sanui Petrale: "Mäne sen tehe, Soton! Sinä tahtoid kukiš-toitta mindai. Sinun meletused ei olgoi Jumalaspäi, a mehišpäi!"

Iisus tomotab eläda hänen mödhe

²⁴Iisus sanui openikoile: "Ku ken-se tahtoib eläda minun mödhe, hänele tarbiž kel'tas ičeze späi, otta rist i astta minun jäl'ghe. ²⁵Sikš ku se, ken tahtoib kaita ičeze elod, kadotab sen, no ken ičeze elon minun tagut kadotab, se kaičeb sidä. ²⁶Midä ližad om mehele, ku hän vägestab kaiken mirun, no kadotab ičeze elon? ²⁷Mehen Poig tuleb ičeze Tatan hoštoteses* ičeze angeloidenke i siloi hän maksab kaikučcele hänen tegoiden mödhe." ²⁸Minä sanun teile: todeks tägä seižujiden keskes oma mugoižed, kudambad ei kolgoi, kuni ei nägištagoi, miše Mehen Poig tuleb kunigahan."

Iisusan Hristosan vajehtamine

17 ¹Kudes päiväs päliči Iisus oti ičezenke Petran, Jakovan i hänen vellen Joannan i vei heid korktale mägele, kus hõ voiba olda üksnäze. ²Sigä hän vajehtihe openikoiden sil'miš: hänen mod hošti kuti päiväine i hänen sädod tegihe vauktoikš kuti lumi.

³Necen aigan heile ozutihe Moisei i Ilja, kudambad pagižiba Iisusanke. ⁴Petr keskusti paginan i sanui Iisusale: "Ižand, om hüvä, miše mõ olem tägä. Ku sinä tahtoid, tegen tägä koume pertišt: sinei i Moisejale i Iljale."

⁵Konz Petr vól pagiži muga, hoštai pil'v saupsi heid, i pil'vespäi kului än': "Nece om minun armaz Poig, kudamb om minei mel'he. Kundelkat händast!" ⁶Konz openikad kulištiba änen, hõ pöl'gästusiš lanksiba maha modol. ⁷No Iisus tuli heidennoks, kosketi heid i sanui: "Libugat, algat varaikoi." ⁸I konz hõ libutiba modon, hõ ei nägištanugoi ni-keda tošt, vaiše ühten Iisusan.

⁹Konz hõ laskihe mägelpäi, Iisus sanui heile: "Algat sanugoi necen polhe ni-kenele, kuni Mehen Poig ei ole libutadud kollijoišpäi." ¹⁰Openikad küzuiba hänel: "Mihe kaskištonopendajad sanuba, miše ezmäi tarbiž tulda Iljale?" ¹¹"Ilja tuleb-ki," – hän sanui, – "i paneb kaiken ičeze sijäle. ¹²A minä sanun teile, miše Ilja om jo tulnu. Mehed vaiše ei tundištanugoi händast, a tegiba hänele midä tahtoiba. Muga Mehen Poigale-ki tarbiž tirpta mokid heiden käziš." ¹³Siloi openikad el'genziba, miše hän oli sanunu heile Joan Valatajan polhe.

Iisus kükseb prihaižespäi pahan hengen

¹⁴Konz hõ pördihe rahvhannoks, Iisusannoks tuli mez', kudamb kombištui ¹⁵i sanui: "Sur' Ižand, armahta minun poigad! Händast peksab içhine, i hän lujas mokičese! Hän paksus lankteleb se lämoihe, se vedhe. ¹⁶Minä toin händast sinun openikoidennoks, no hõ ei voinugoi tehta händast tervheks." ¹⁷Siloi Iisus sanui: "Voi necida uskmatont i segoinut nügüdläšt rahvast! Äjak aigad vól tarbiž minei olda teiden keskes? Äjak aigad minei tarbiž tirpta teid? Togat prihaine tänna." ¹⁸Iisus kaski kovil sanoil pahale hengele lähtta prihaižespäi, i se läksi. Siš aigaspäi prihaine tegihe tervheks.

¹⁹Konz hõ oliba möst üksnäze, openikad küzuiba Iisusal: "Mihe mö em voinugoi küksta necida hinged prihaižespäi?" ²⁰"Sikš ku teil om vähä uskondad," – sanui Iisus. "Minä sanun teile: ku teil todeks oliži uskondad gorčican semnen surtte, tõ voižit sanuda necile mägele: 'Sirtte tägäpäi sinnä' – i se sirdäižihe. Siloi ei oliži ni-midä, midä tõ et voižigoi tehta."¹³⁾

¹³⁾ 17:20 Erasiš kázikirjutusiš om vól pala 21: "No nece ei lähte ni-kut tožin, vaiše loičendal i pühitandal."

Iisus pagīžeb udes ičeze surman polhe

²²Konz hõ möst ühtes käveliba Galilejas, Iisus sanui heile: "Mehen Poig anttas mehiden kāzihe, ²³i hõ rikoba händast, no koumanden päivān hān elābzduv." Hõ lanksiba sur'he opalaha.

Iisus andab maksun Jumalan pertin täht

²⁴Konz hõ tuliba Kapernaumaha, Petrannoks tuliba Jumalan pertin maksunkeradajad i sanuiba: "Ei-ik anda teiden-ki opendai maksud?" ²⁵"Ka, andab," – hān sanui. Konz Petr māni pert'he, Iisus ehti kuzuda: "Kut sinā meletad, Simon? Kenelpāi necen man kunigahad otaba maksun, ičižilpāi vai verhilpāi?" ²⁶"Verhilpāi," – sanui Petr. Siloi Iisus sanui hānele: "Ka, ičižile ei tarbiž maksta. ²⁷No mikš abidoitta heid? Māne järvele i taci ong vedehe. Ota ezmāine kala, kudamb putub ongele, i avaida sen su. Sigā om hobedraha. Ota se i maksa heile minun i sinun maks."

KUT USKOJILE TARBIŽ ELĀDA 18

Ken om vanhemb?

18 ¹Pigai sen jāl'ghe openikad tuliba Iisusannoks i küzuiba: "Ken taivhan valdkundas om vanhemb?"

²Siloi Iisus kucui ičezennoks lapsen, seižuti händast heiden keskhe ³i sanui: "Minā sanun teile: ku tō et kāraute i et tehte lapsiden vuiččikš, todeks et putkoi taivhan valdkundaha. ⁴Se, ken tegese peneks kuti nece laps', om vanhemb kaiked taivhan valdkundas. ⁵I ku ken-se minun nimes otab ičezennoks ühten-ki mugoižen lapsen, hān otab ičezennoks mindai."

Manitesed

⁶"No ku ken-ni manitab hot' ühten neniš peniš rištitišpäi, ked uskoba minuhu, hänele oliži paremba, miše hänen kagha pandihe mellickivi i tactihe meren süvüdehe.

⁷Voi necida mirud sen manitesiden tagut! Ka, manitesile tarbiž tulda, no voi necida mest, kudamban kal't manitez tuleb! ⁸Ku sinun kăzi vai jaug maniteleb sindai, čapa se i taci. Ved' om paremb, miše kädetoman vai jaugatoman päzud eloho, mi sindai molembiden kázidenke i jaugoidenke tactas igahižehe lämoihe. ⁹I ku sinun sil'm maniteleb sindai, ratkaida se i taci. Ved' om paremb, miše sil'mätoman päzud eloho, mi sindai molembiden sil'midenke tactas adun lämoihe.

¹⁰Kackat, algat käreukatoi sel'gil ni-kenehe neniš peniš rištitišpäi. Minä sanun teile: heiden angelad taivhas kaiken aigan oma minun taivhalizen Tatan rindal."¹⁴⁾

Ozoitezstarin segoinuden lambhan polhe

¹²"Mittuš mel't olet: ku kenel-se om sada lambast i üks' nenišpäi segoib, jose hän ei jäta nenid ühesadkümnedühesad mägile i ei lähte ecmäha sidä segoinut? ¹³I ku hän sen löudab, minä sanun teile: hän todeks ihastub necile enambad ku nenile ühesalekümnedeühesale, kudambad ei olnugoi kadoges.

¹⁴⁾ 18:10 Erasiš kázikirjutusiš om völ pala 11: "Mehen Poig om tulnu ecmähä i päzutamha, mi om kadoges."

¹⁴Mugažo teiden taivhaline Tat ei tahtoi, miše hot' üks
neniš peniš rištitudišpäi kadoži."

Kut abutada grähkid tehnuale vellele

¹⁵"Ku sinun vel'l' tegeb grähkid [sindai vaste]¹⁵⁾, laji hän
dast oc ocha. Ku hän kundleb sindai, ka sinei möst om
vel'l'. ¹⁶No ku hän ei kule sindai, ka ota kerdale üks' va
kaks' mest, sikš miše 'kaikutte azj tarbiž vahvištoitta kahten
vai koumen mehen sanal.' ¹⁷Ku hän ei kundle heid-ki, sanu
necen polhe uskojiden kanzale. I ku hän ei kundle uskojiden
kanzad-ki, siloi void kacta hänehe kuti uskmatomaha vai
maksunkeradajaha. ¹⁸Todeks, kaik, midä tö kel'dät man
päl, se kel'täs taivhas, i kaikele, mille tö andat valdan man
päl, sille anttas valdan taivhas.

¹⁹Völ necen minä sanun teile: ku kaks' teišpäi man pä
loičeba ühtes miččes taht azjas, sen hõ saba minun taiv-
halizes Tataspäi. ²⁰Sikš ku kus kaks' vai koume oma ühtes
minun nimes, sigä minä olen heiden keskes."

Ozoitezstarin abunikan polhe, kudamb ei tahtoi unohtada grähkid

²¹Siloi Petr tuli Iisusannoks i sanui: "Ižand, ku minun
vel'l' tegeb grähkid minun edes, kuverz' kerdad minei tarbiž
unohtada hänen grähkäd? Tarbiž-ik seičeme kerdad?"

²²"Ei seičeme, a seičemekümneseičeme kerdad,"¹⁶⁾ – sa-
nui Iisus.

¹⁵⁾ 18:15 Sanoid "sindai vaste" ei ole kaikiš vanhoiš kázikirjutusiš.

¹⁶⁾ 18:22 Voib mugažo káta: "seičemekümne kerdad seičeme".

²³Taivhan valdkund, kac, om kuti kunigaz, kudamb tahtoi kacta, äjak hänen radnikad oma velgas hänele. ²⁴Konz hän zavodi kaiken kacta, hänennoks todihe radnik, kudamb oli velktunu hänele kümnetuhad talantad. ¹⁷⁾ ²⁵Mehel ei olend, mil maksta, i kunigaz käski möda necen radnikan, hänen akan i lapsed i kaiken hänen elon i maksta velg tagaze. ²⁶Siloi radnik lanksi maha hänen edehe i pakičeskanzi: "Tirpahta vähäine! Minä sinei kaiken maksan." ²⁷Kunigahale tegihe žal' necida radnikad, i hän pästi velgan radnikale.

²⁸No konz radnik mäni irdale, hän nägišti toižen radnikan, kudamb oli velktunu hänele sada dinarijad*. ¹⁸⁾ Hän tabazi necen mehen kurkus, zavodi kingitada sanudes: "Maksa, midä oled velktunu!" ²⁹Mez' lanksi maha i pakičeskanzi: "Tirpahta vähäine! Ka, minä maksan sinei!" ³⁰No toine ei pästand händast. Hän mäni i taci ičeze sebranikad türmha sihesai, kuni hän maksab velgan.

³¹Toižed radnikad nägiba, midä tegihe, i lanksiba opalaha. Hö mäniba kunigahannoks i sanuiba hänele kaiken. ³²Siloi kunigaz kucui radnikan ičezennoks i sanui: "Sinä oled paha mez'! Minä pästin sinei kaiken velgan, siks ku sinä mindai pakičid. ³³Ei-ik sinei-ki pidanuiži armahtada sebranikad, ninga kuti minä armahtin sindai?" ³⁴Kunigaz oli kurktunu i andoi sidä mokita sihe aighasai, kuni hän maksab kaiken velgan.

³⁵Muga tegeb minun taivhaline Tat-ki teile, ku tō kaikes südäimespäi et unohtagoi abidoid kaikutte ičeze vellele."

¹⁷⁾ 18:24 Talant oli sen aigan sur' raha. Üks' talant om kuti radnikan 15-20 voden pauk, a nece velg oli 10000 talantad!

¹⁸⁾ 18:28 Sada dinarijad oli kuti koumen kun pauk.

**Naimiženmurendusen polhe,
naimatomiden polhe**

19 ¹Konz Iisus oli sanunu necen, hän läksi Galilejaspa i tuli sid' Jordanan tošt randadme Judejaha. ²Hänenk astui sur' rahvhankogo, i Iisus tegi heid tervhiks.

³Hänennoks tuliba erased farisejad, kudambad tahtoiba kodvda händast i küzuiba: "Voib-ik mužik erigata ičeze akaspäi hot' miččes taht azjas?" ⁴Hän sanui heile: "Et-ik tō lugenuded, miše kaiken Tegii jo ezmässai tegi mehen mužikaks i naižeks?" ⁵I sid' hän sanui edemba: "Sen täht mužik jätkaha ičeze tatan i maman i tartkaha ičeze akaha, i muga hō kaks' tegese ühteks lihaks. ⁶Sid' hō ei olgo enamb kaks', a oma üks'. Ka, midä Jumal om ühtenzoitanu, sidä algha mez' erigoitkakoi."

⁷Farisejad küzuiba hänel: "Mihe sid' Moisei om sanunu, miše mužik voib tacta ičeze akan, ku andab hänele erigoituzkirjaižen?" ⁸Hän sanui: "Moisei oli lasknu teid tehta muga, siks' ku tō olet mugoižed kovasüdämelized. No ezmässai muga ei olend. ⁹Minä sanun teile: se kudamb tacib akan hot' miččen azjan täht, no ei huiktan azjan täht verhan mužikanke, i naib toižel, nece om se üks' kuti kävuda verhiden akoidennoks."

¹⁰Openikad sanuiba: "Ku naimine om mugoine azj, ka paremb ei naida-ki." ¹¹No hän sanui heile: "Midä minä sanuin, ei kožu kaikile, vaiše nenile, kudambile se oza om anttud. ¹²Ved' om mugoižid mehid, kudambad ei voigoi naida: erased jo maman vacaspäi, toižid mugomiks' oma tehnuded toižed ristitud, i toižed iče tahtoiba olda naimatomin, miše kundelta vaiše Jumalad. Ken voib muga tehta, sid' tehkaha."

Iisus paneb käded lapsiden päle

¹³Iisusannoks todihe lapsid, miše hän paniži käded heiden päle i loičiži. Openikad lajiškanziba tojid, ¹⁴no Iisus sanui: "Antkat lapsile olda, algat kel'dāgoi heid tulda minunnoks. Taivhan valdkund om heiden vuiččiden täht." ¹⁵Hän pani ičeze käded heiden päle. Sid' hän läksi sigāpäi.

Voib-ik elokaz sada igahižen elon?

¹⁶Eraz mez' tuli küzumaha Iisusal: "Opendai, midä hüväd minei tarbiž tehta, miše saižin igahižen elon?" ¹⁷Iisus sanui hänele: "Mikš sinä küzud minai hüvän polhe? Om vaiše üks', kudamb om hüvä. Ku tahtoid pāzda igahižehe eloho, ka elä käsköiden mödhe." ¹⁸"Miččiden käsköiden mödhe?" – mez' küzui. "A neniden," – sanui Iisus – "ala riko, ala tege huiktad azjad verhan akanke, ala vargasta, ala värita kel'hil sanoil, ¹⁹ole hüvä ičeiz tatale i mamale i armasta ičeiz lähembašt, ninga ku ičtaiž." ²⁰"Minā elin kaikiden neniden käsköiden mödhe," – sanui nor' mez', "midä vōl ei ole?" ²¹Iisus sanui hänele: "Ku tahtoid olda hüvän kaikes, ka mäne i mö kaik, midä sinai om, i anda rahad gollile. Siloi sinai linneb kal'huz taivhas. Tule sid' i astu minun jäl'ghe." ²²No konz nor' mez' kulišti nene sanad, hän läksi opalas sigāpäi, sikš ku hänel oli äi elod.

²³Siloi Iisus sanui openikoile: "Minā sanun teile: elokahale todeks om jüged pāzda taivhan valdkundaha. ²⁴Vōl necen minā sanun teile: kebnemb om verbl'udale mända läbi neglankorvaižes, mi elokahale pāzda Jumalan valdkundaha." ²⁵Konz openikad kulištiba necen, hō čududelihe i küzuiba: "Ken siloi voib sinnā pāzda?" ²⁶Iisus kacui heihe i sanui: "Mehed ei necida voigoi, no Jumal kaiken voib."

Maks, kudamb tuleb openikoile

²⁷"Kutak mö?" – küzui Petr. "Mö jätim kaik i kävel sinunke. Midä mö sam neciš?"

²⁸Iisus sanui heile: "Minä sanun teile: Konz sündub mir i Mehen Poig ištuškandeb ičeze korktal valdištmi siloi tö-ki, kudambad elit minun mödhe, todeks ištuškan kahteltošt kümnel išt mel i vanhemboičeškandet Izrail' kahtestošt kümnes sugus. ²⁹I jogahine, ken minun täht om jätnu ičeze kodin, velled vai sizared, tatan, maman, lapset vai poudod, sab sada kerdad enamb tagaze i völ igahiželon. ³⁰No äi ezmäižid linneb jäl'gmäižin i äi jäl'gmäižid ezmäižin."

Ozoitezstarin vinpuidensadun radnikoiden polhe

20 ¹Taivhan valdkund om kuti ižand, kudamb homendehhämäräižel läksi paukatamha radnikoid vinpuidensadhu. ²Hän pani radnikoile ühten dinarijan paukad päiväs i oigenzi heid vinpuidensadhu. ³Ninga ühesandel časul hän läksi irdale i nägišti, miše sigä om völ äi joudjad rahvast. ⁴'Mängat tö-ki vinpuidensadhu,' – hän sanui heile. 'Minä maksan teile sen, midä tarbiž maksta.' Mehed mäniba. ⁵Kahtendeltošt kümnen del i koumandel časul ižand mös läksi irdale i tegi mugažo. ⁶Konz hän sid' mäni irdale vintendel časul, hän nägišti völ-ki joudjad rahvast i küzui heil: 'Mihe tö seižut tägä kaiken päivän radmata?' ⁷'Näken ei otand meid radole,' – hõ sanuiba. Hän sanui mehile: 'Mängat tö-ki minun vinpuidensadhu.'

⁸Konz sid' tuli eht, sadun ižand sanui ičeze radnikoiden pämehele: 'Kucu radnikoid i maksa heile pauk, jäl'gmäižid'

ezmäi, i ezmäizile jäl'ges.' ⁹Nene, ked oliba paukatud videndel časul, tuliba i saiba kaikutte dinarijan. ¹⁰Konz ezmäi paukatud tuliba, hõ meletiba, miše saba enamban, no hõ-ki saiba vaiše dinarijan. ¹¹Siloi hõ buraidaškanziba i sanuiba ižandale: ¹²'Nene jäl'gmäized radoiba vaiše časun aigad, i sinä andoid heile severdan, kuverdan meile-ki, ked tegim kaiken päivän jügedad radod räkanaigan.' ¹³No ižand sanui ühtele radnikoišpäi: 'Hüvä mez', en minä abidind sindai. Em-ik mö ladimoiš sinunke dinarijas? ¹⁴Ota ičeiz i mäne. Minä tahtoin maksta necile-ki jäl'gmäizele severdan, kuverdan sinei, ¹⁵en-ik minä voi tehta ičein rahanke, kut tahtoin? Oled-ik sinä mugoine kadeh sen täht, miše minä olen hüvä?'

¹⁶I muga jäl'gmäized tegese ezmäiziks i ezmäized jäl'gmäiziks."

Iisus pagizeb koumanden kerdan ičeze surman polhe

¹⁷Konz hõ jäl'ges astuiba tedme, kudamb veb Jerusalmiha, Iisus kucui kaks'toštkümne openikad eriži i sanui heile asttes: ¹⁸"Mö mänem nügüd' Jerusalmiha, i Mehen Poig anttas ülembaižiden papiden i kaskištonopendajiden käzihe. Hõ sudiba händast surmale ¹⁹i andaba verhile rahvhile, kudambad nagraba hänen päl, löba händast kunutoil i nagloičeba ristha*. No koumandel päiväl hän eläbzdub."

Iisus i Zevedejan poigad

²⁰Päliči erases aigas tuli Zevedejan poigiden mam ühtes poigidenke hānennoks, kombištui hänen edehe i tahtoi midā-se hānel pakita. ²¹"Midā tahtoid?" – Iisus küzui. Ak

sanui hānele: "Toivota, miše nene kaks' minun poigad ištu kandeba sinun rindal, toine oiktal i toine hural kādel, kon sinā linned kunigahaks." ²²Iisus sanui: "Tõ et tekoi, mid pakičet. Voit-ik tõ joda siš mal'l'aspāi, kudambaspāi min joškanden?" "Voim," – hõ sanuiba. ²³Siloi hān sanui heile "Minun mal'l'aspāi tõ võl joškandet, no minā en voi sanud ken ištuškandeb oiktal i ken hural kādel. Ne sijād om nenile, kudambile minun Tatoi om ned vaumičenu."

²⁴Konz ne kümne kulištiba necen, hõ kurktuiba vellide päle. ²⁵No Iisus kucui heid ičezennoks i sanui: "Tõ teda miše valdanpidajad oma rahvhan ižandad, i pämehed pēdaba rahvhan ičeze valdas. ²⁶No algha olgoi muga teide keskes. Ken tahtoib teiden keskes olda vanhemban, se olgh toižiden abunik, ²⁷i ken tahtoib olda teiden keskes ezmāžen, se olgha toižiden orj. ²⁸Mehen Poig ei tulend sen täh miše hānel oližiba orjad, a tuli, miše olda orjan, i tul andmaha ičeze hengen maksuks kaikiden tagut."

Iisus tegeb tervhikš kaks' sogedad

²⁹Konz hõ lāksiba Jerihonaspāi, Iisusanke astui sur rahvhankogo. ³⁰Teveres ištuiba kaks' sogedad. Konz hõ kulištiba, miše Iisus astub siriči, hõ kidastaškanziba: "Armahta meid, Sur' Ižand, Davidan Poig!" ³¹Rahvaz käskiba heile olda vaikti, no hõ kidastiba võl enamba: "Armahta meid, Sur' Ižand, Davidan Poig!" ³²Siloi Iisus seižutihe i kucui heid ičezennoks. "Midā tahtoit, miše tegižin teile?" – hān küzui. ³³Hõ sanuiba: "Sur' Ižand, anda meile nägu." ³⁴Iisusale tegihe heid žal'. Hān kosketi heiden sil'mād, i sen aigan heiden sil'mihe tuli nägu. Sid' hõ lāksiba hānen jāl'ghe.

IISUSAN TÖD JERUSALIMAS 21-22

Iisus raccastab Jerusolimha

21 ¹Konz hõ läheneškanziba Jerusolimhapäi i tuliba Viffagia-külähä Voipunmägele*, Iisus oigenzi kaks' openikad ²i sanui heile: "Mängat külähä, kudamb sigä nägub. Sigä tõ pigai löudat pachaze sidotud oslanemäčun i varzaižen rindal. Heitkat nor i togat heid minei. ³I ku ken-se küzub teil midäni, sanugat, miše Surele Ižandale tarbiž heid, i pigai hän pördutab heid tagaze."

⁴Muga tegihe, miše tuliži todeks se, min Jumalan sanankandai oli endustanu:

⁵— Sanugat Sion-tütrel:

Naku sinun kunigaz tuleb!

Hän tuleb sinunnoks tün'tabaine,

raccastab oslal i radaioslan varzal.

⁶Openikad läksiba i tegiba muga, kut Iisus oli käsknu.

Hõ toiba oslan i varzan, paniba niiden sel'gha ičeze sädod, i Iisus ištuihe sädoiden päle. ⁸Rahvast oli lujas äi, i hõ levitiba ičeze sädod tele, toižed katkoiba puspäi oksid i levitiba tele heid. ⁹I rahvhankogo, kudamb astui hänen jäl'ghe i hänen edes, kidasti:

— Olgha kittud Davidan Poig!

Tehkaha Jumal hüväd sille,

kudamb tuleb Suren Ižandan nimes!

Jumal olgha kittud taivhas!

¹⁰Konz hän tuli Jerusalemha, lidnas kaik kehui, i ka zavodiba küzelta toine toižel: "Ken hän om?" ¹¹Rahvasanui: "Hän om Iisus, Jumalan sanankandai Galileja Nazaretaspäi."

Jumalan pertin puhtastamine

¹²Iisus mäni Jumalan pert'he i küksi kaik möjad i ostajid sigapäi. Hän kukerzi rahanvajehtajiden stolad i kühkjeiden möjiden laučad ¹³i sanui heile: "Om kirjutadud: 'Minu pertile tarbiž olda loičendan täht.' A tō tegit sen razbajikoiden peitsijäks."

¹⁴Iisusannoks Jumalan pert'he tuliba sogedad i rambijad, i hän tegi heid tervhikš. ¹⁵No ülembaižed papid i ka kištonopendajad nägiba ned čudod, kudambid hän tehli kuliba lapsiden kidan Jumalan pertiš: "Olgha kittud Davidan Poig!" – i hō kurktuiba ¹⁶i sanuiba hänele: "Kuled ik, midä hō sanuba?" "Kulen," – sanui Iisus. "Et-ik tō konz lugenuded nenid sanoid: 'Lapsid i vagahaižid sinä panid ülenzoitamha ičtaiž?'" ¹⁷Hän jäti heid sihe, läks lidnaspäi Vifanijaha i ödui sigä.

Iisus koletab smokovnicanpun sanoil

¹⁸Aigiš homendesel, konz Iisus pördihe lidnha, hänek tuli näl'g. ¹⁹Hän nägišti teveres smokovnicanpun i mänsennoks, no ei löudand ni-midä tošt ku lehtesid. Siloi hän sanui pule: "Ni-konz enamb sinai ei linne ploduid." Nece aigan smokovnicanpu kuivehtui.

²⁰Konz openikad sen nägištiba, hō čududelihe i sanuiba: "Kut nece pu ühtnägoi kuivehtui?" ²¹Iisus sanui: "Todeks ku tō uskoizit i et ištuiži kahtel pul, tō voizit mugoš tehtä"

ei vaiše smokovnicanpule, a voižit sanuda necile mägele-ki: 'Libu sijäspäi i tacte merehe,' i muga oliži-ki. ²²I kaik midä tō pakičēt loites, ku uskot, sen sat-ki."

Iisusal küzutas hänen valdan polhe

²³Konz Iisus oli männu Jumalan pert'he i openzi sigä, sinnä tuliba erased ülembaižed papid i rahvhan pämehed. Hō küzuiba: "Miččel valdal sinä teged nenid azjoid? Ken sinei andoi valdan?" ²⁴Iisus sanui hänele: "Minä-ki küzun teil. Ku tō andat vastust, siloi minä-ki sanun, miččel valdal minä necidä tegen. ²⁵Kuspäi Joannal oli vald valatada? Taivhaspäi vai rahvhaspäi?"

Hō pagižehtiba kesknezoi: "Ku sanum: 'Taivhaspäi,' – hän sanub meile: 'Mihe sid' tō et usknugoi hänele?' ²⁶A ku sanum: 'Rahvhaspäi,' – meile tarbiž varaita rahvast, siks ku kaik lugeba Joannad Jumalan sanankandajaks." ²⁷I hō sanuiba Iisusale: "Em tekoi." Siloi Iisus sanui: "Ka siloi minä-ki en sanu teile, miččel valdal minä nenid azjoid tegen."

Ozoitezstarin kahten poigan polhe

²⁸"Midä tō sanut naku mugoižes azjas? Erasel mehel oli kaks' poigad. Hän mäni toižennoks i sanui: 'Poigaižem, mäne tämbei radole vinpuidensadhu.' ²⁹Minä en tahtoi,' – sanui poig. No sid' hän meleti vähäižen i läksi.

³⁰Tat mäni toižen poigannoks i sanui hänele necen-žo. Poig sanui: 'Ka, minä mänen, tatam,' – no ei mänend.

³¹Ken heišpäi tegi, kut hänen tat tahtoi?" "Ezmäine," – hō sanuiba. Iisus sanui: "Minä sanun teile: vedelused i maksunkeradajad todeks-ki pāzuba Jumalan valdkundaha

edel teid. ³²Joan ozuti teile oiktan ten, no tõ et usknugoi hānele. No vedelused i maksunkeradajad uskoiba, i tõ hor sen nāgit, no et vajehtanugoi mel't sen-ki jāl'ghe i et usknugoi."

Ozoitezstarin vinpuidensadun paukatajiden polhe

³³"Kulgat toine ozoitezstarin: Oli iżand, kudamb ištud vinpuidensadun, tegi ümbri aidan, löi kivehe vinkurnan i tegi varjoituzbašnan. Sid' hān andoi paukata sadun toizile mehile i ajoi iče neciš maspäi.

³⁴Konz marjad oliba ehtnūded, hān oigenzi ičeze radnikoid paukatajidenoks samha ičeze palan sadunsatusespäi.

³⁵No hō tabaziba nenid radnikoid; keda hō peksiba, keda rikoiba, a keda tacliba kivil. ³⁶Ižand oigenzi uzid radnikoid, enamban mi ezmāižen kerdan, no heidenke-ki oli mugaž.

³⁷Lopuks hān oigenzi paukatajidenoks ičeze poigan. Hān meleti: 'Minun poigad hō ei rohtkoi koskta.' ³⁸No konz hō nāgištiba poigan, hō sanuiba kesknezoi: 'Hānele jāb kai ižandaspäi. Rikkam poig, siloi hānen tatan ma linneb meiden.' ³⁹Hō tabaziba hāndast, taciba vinpuidensaduspäi i rikoiba.

⁴⁰Konz vinpuidensadun iżand tuleb, midä hān tegevenile mehile?" ⁴¹Hō sanuiba: "Ned pahad mehed saba pahan lopun, i hān andab paukata sadun toizile mehile, kudambad jāl'ges andaba hānele hānen palan satusespäi."

⁴²Iisus sanui heile: "Et-ik tõ ni-konz lugenugoi kirjutusišpäi:

– Kivi, kudamban sauvojad lükāižiba, om nügüd' päkivi.

Necen om tehnu Sur' Ižand, i nece om čud meiden sil'miš.

⁴³Necen tagut minä sanun teile, miše Jumalal anttud vald ottas teil i anttas rahvhale, kudamb eläškandeb Jumalan tahton mödhe. [⁴⁴Ken necile kivele lankteb, se murdase, a kenen päle nece kivi lankteb, sen mązötab."]¹⁹⁾

⁴⁵Konz ülembaižed papid i farisejad kulištiba nene ozoitezstarinad, hõ el'genziba, miše Iisus pagiži heiden polhe. ⁴⁶Hõ tahtoiba tabata händast, no varaižiba rahvast, siks miše rahvaz lugi händast Jumalan sanankandajaks.

Kunigahanpoigan sai

22 ¹Iisus vól pagiži heile ozoitezstarinoil i sanui: ²"Taivhan valdkund om kuti kunigaz, kudamb tegi ičeze poigale sajan.²⁰⁾ ³Hän oigenzi ičeze abunikoid kucmaha adivoid sajaha, no hõ ei tahtoinugoi tulda. ⁴Möst hän oigenzi toižid abunikoid i käski heid sanuda kuctuile mehile: 'Minä olen vaumičenu longin, härgad i vazad om riktud, kaik om vaumiž. Tulgat sajaha.' ⁵No hõ pähä-ki ei otnugoi: erased läksiba poudho, erased ičeze laukoihe, ⁶a toižed tabaziba kunigahan abunikoid, peksiba heid i rikoiba. ⁷Siloi kunigaz lujas kurktui. Hän oigenzi saldatoid, rikoi nenid, kudambad peksiba surmhasai hänen abunikoid, i polti heiden lidnan. ⁸Sid' kunigaz sanui ičeze abunikoile: 'Kaik om vaumiž sajan täht. A ne, kudambid kuctihe, ei olnugoi arvokahad. ⁹Män-gat nügüd' irdoile i kuckat sajaha kaiked, keda näget.' ¹⁰Abunikad mäniba irdoile i keraziba kaiked, ked putuiba vastha, kut hüväd muga i pahad, i praznikpert' tegihe täuz' adivoid.

¹⁹⁾ 21:44 Necida palad ei ole kaikiš vanhoiš kázikirjutusiš.

²⁰⁾ 22:2 "Sai" om vanh vepsläine sana. Paginaha enamban ottas venälaižen sanan "svadib".

¹¹Konz kunigaz tuli kacmaha praznikadivoid, hän nägišt sigā mehen, kudamban pāl ei olend sajansādoid. ¹²Hän küzui hänel: 'Hüvā mez', kut sinā oled tulnu tänna sajan sādota? Mez' ei voind sanuda ni-midä. ¹³Siloi kunigaz sanui ičeze abunikoile: 'Sidogat händast kāziš i jaugoiš i tackat irdale pimedaha. Sigā linneb voik i hambhiden kirskutez. ¹⁴Äjad om kuctud, no harvad om valitud.'"

Tarbiž-ik maksta maks kesarile?

¹⁵Siloi farisejad mäniba pagižemha kesknezoi, kut voizi sanoiden tagut tabata Iisusan ridaha. ¹⁶Hö oigenziba hänennoks ičeze openikoid ühtes irodalaižidenke. Hö sanuiba: "Opendai, mö tedam, miše sinā oled oiged mez' i opendad oiktas i sel'ktās kut elāda Jumalan tahton mödhe. Sinā ed kacu rahvhaze i sinun täht kaik oma ühtüized. ¹⁷Sanu, mittušt mel't oled: tarbiž-ik maksta maks kesarile vai ei?" ¹⁸No Iisus el'genzi heiden pahusen i sanui: "Tö, kaiverdelijad! Mihe tö tahtoit tabata mindai ridaha? ¹⁹Ozuta tagat se raha, kudambal maksat maksun." Hö ozutiba hänele dinarijan. ²⁰Iisus küzui heil: "Kenen kuva i nimi tās om?" ²¹"Kesarin," – hö sanuiba. Siloi Iisus sanui heile: "Antkat kesarile mi kesarin om, i Jumalale mi Jumalan om." ²²Konz hö necen kulištiba, hö čududelihe. Hö jätiba Iisusan i läksiba sigāpäi.

Küzund eläbzdusen polhe

²³Necen päivän Iisusannoks tuliba saddukejad, kudambad sanuba, miše eläbzdust ei ole. Hö küzuiba hänel: ²⁴"Opendai, Moisei om sanunu: 'Ku mez' koleb lapsetoman, hänen vellele tarbiž naida leskel i tehta laps' kolnudele

vellele.²⁵ Oli mijal seičeme velled. Vanhemb heišpäi nai, no koli, i sikš miše hänel ei olend lapsid, les'k jäi hänen vel-
lenke. ²⁶Mugažo tegihe toižele vellele, ninga mugažo kou-
mandele i lopuks kaikile seičemele. ²⁷Jäl'gmäižen koli naine.
²⁸Kenen akan hän linneb, konz kollijad eläbzduba? Ved'
hän om olnu mehel kaikiden seičemen vellen taga."

²⁹Iisus sanui heile: "Tõ segoit, sikš ku et tuntkoi pühid
kirjutusid i Jumalan väged. ³⁰Eläbzdunuded ei naigoi i ei
lähtkoi mehele, hõ oma kuti angelad taivhas. ³¹A midä
voib sanuda eläbzdusen polhe, ka ved' olet tõ lugenuded,
min Jumal om teile sanunu: ³²Minä olen Abrahaman
Jumal, Isakan Jumal i Jakovan Jumal.' Ved' hän ei ole
kollijoiden Jumal, a eläbiden." ³³Konz mehed kulištiba
necen, hõ čududelihe hänen opendushe.

Mitte käsk om kaikid suremb?

³⁴Konz farisejad kulištiba, miše Iisus oli sauptanu sad-
dukejile sun, hõ kogozihe ühtes. ³⁵Sid' üks' heišpäi, kudamb
oli käskištonopendai, küzui Iisusal, miše kodvda händast:
³⁶"Opendai, mitte käsk om kaikid suremb käskištos?" ³⁷Iisus
sanui: "Armasta Surt Ižandad, ičeiz Jumalad, kaikel südäi-
mel, kaikel hengel i kaikel mehel. ³⁸Nece käsk om ezmäine
i kaikid suremb. ³⁹Toine mugoine-žo om nece: Armasta
ičeiz lähelišt ninga kut ičtaiž. ⁴⁰Kaik toižed käsköd i
Jumalan sanankandajiden openduz om neniš kahtes käs-
kös."

Kenen poig om Hristos?

⁴¹Konz farisejad oliba ühtes, Iisus küzui heil: ⁴²"Midä
tõ meletat Hristosan polhe? Kenen poig hän om?" Hõ

sanuiba: "Davidan." ⁴³Siloi Iisus küzui: "Mikš-žo David Pühän Hengen valdas kucub händast iżandaks? Hän sanub

⁴⁴– Sur' Ižand sanui minun iżandale:
Ištte minun oiktale polele,
kuni minä panen sinun vihankandajad
sinun jaugoiden alle.

⁴⁵Sanugat: kut sid' Hristos voib olda Davidan poig, ku David kucub händast iżandaks?"

⁴⁶Ni-ken ei voind sanuda hänele ni üht sanad, i ni-ken neciš päiväspäi ei rohtind enamb hänel ni-midä küzuda.

PAGIN KÄSKIŠTONOPENDAJID I FARISEJID VASTE 23 Ken tahtoib tehta ičtaze kaikid vanhembaks

23 ¹Sid' Iisus pagiži rahvhale i openikoile: ²"Moisejan ištüm om nügüd' käskištonopendajiden i farisejiden valdas. ³Sen täht tehkat muga, kut hõ sanuba, i elägat heiden opendusen mödhe. Vaiše algat tehkoi heiden tegoiden mödhe, sikš ku hõ pagižeba üht, a tegeba tošt. ⁴Hõ tungeba rahvhale lujas jügedad kormad i käskeba kantta, no iče hõ ei tahtoigoi sormel-ki likahtoitta. ⁵Kaiken, min hõ tegeba, hõ tegeba vaiše sikš, miše rahvaz nägižiba. Mičced levedad sidoged sanoidenke pühiš kirjutusišpäi oma heiden ocas i pit'käd ribud lepkiš! ⁶Hõ navediba ištta praznikan aigan parahimil sijil i suimpertiš ezmäižil ištümil, ⁷i oma hüviš meliš, konz mehed irdoil sanuba heile tervhensanoid i kucuba heid 'ravvi' – opendai.

⁸Algat tō antkoi kucta ičtatoi opendajikš, sikš ku teil om vaiše üks' opendai, i tō kaik olet velled. ⁹Algat kuckoi tataks ni-keda, ken om man päl, sikš ku vaiše üks' om teil tat, hān, kudamb om taivhas. ¹⁰Algat antkoi kucta ičtatoi vedajikš, sikš ku teil om vaiše üks' vedai, Hristos. ¹¹Ken teišpäi om vanhemb, se olgha toižiden orj. ¹²Sidā, kudamb ičtaze ülenzoitab, alenzoitas, no sidā, ken ičtaze alenzoitab, ülenzoitas."

Voi teid!

¹³"Voi teid, kāsikištonopendajad i farisejad! Tō kaiverdelijad! Tō sauptat verajad rahvhapäi, miše hō ei voižigoi putta taivhan valdkundaha. Tō iče et māngoi sinnā i et pästkoi nenid, kudambad mānižiba.²¹⁾

¹⁵Voi teid, kāsikištonopendajad i farisejad! Tō kaiverdelijad! Tō mānet mas läbi i meriden taga, miše tehta hot' üks' mez' teiden openikaks, no konz muga linneb, teget hānspäi adhu mānijan, kahtišti hondomban mi iče tō olet.

¹⁶Voi teid, tō sogedad vedatajad! Tō sanut: 'Ku ken-se vahvištoitab ičeze sanad Jumalan pertin kal't, hānen sana ei maksa ni-midā, no ku vahvištoitab ičeze sanad Jumalan pertin kuldand kal't, siloi tarbiž pūžuda ičeze sanas.' ¹⁷Tō, sogedad uradad! Mi om suremb, kuld vai Jumalan pert', kudamb sen kuldand tegeb pūhāks? ¹⁸Tō sanut mugažo: 'Ku ken-se vahvištoitab ičeze sanad altarind kal't, neciš ei ole ni-midā, no ku vahvištoitab ičeze sanad lahjan kal't, kudamb om pandud altarile, siloi hānele tarbiž pūžuda

²¹⁾ 23:13 Erasiš kāsikirjutusiš om vōl ližatud pala 14: "Voi teid, kāsikištonopendajad i farisejad! Tō anastat leskiakoil pertid i pit'kha loičet vaiše rahvhan sil'miš. Sidā pahemb tuleb teile sud."

ičeze sanas.' ¹⁹Tõ, sagedad! Mi om suremb, lahj vai altar', kudamb lahjan tegeb pühäks? ²⁰Se, kudamb vahvištoitab ičeze sanad altarin kal't, se vahvištoitab sanad i altarin kal't i kaiken kal't, midä om pandud altarile, ²¹i se, kudamb vahvištoitab ičeze sanad Jumalan pertin kal't, vahvištoitab mugažo hänen kal't, ken sigä eläb. ²²Mugažo i se, ken vahvištoitab sanad taivhan kal't, vahvištoitab sanad Jumalan valdištmen kal't i hänen kal't, ken sigä istub.

²³Voi teid, käskištonopendajad i farisejad! Tõ kaiverdelijad! Tõ maksat kümnendesen mätas, ukropas i tminas, no unohtat sen polhe, mi käskištos om pääzj: tõ et olgoi oiktad da hüväsüdäimeližed rahvhale i et pidade uskondas. Neniden suriden käsköiden mödhe teile tarbiž eläda, toižidki unohtamata. ²⁴Tõ, sagedad vedatajad! Tõ segloičet säsken, a laindat verbl'udan!

²⁵Voi teid, käskištonopendajad i farisejad! Tõ kaiverdelijad! Puhtastat ičetoi mal'l'ad i padad irdalpäi, no sen, midä neniš südäimes om, tõ anastit ičeze kadehuden tagut rahvalpäi. ²⁶Sinä, saged farisei, puhtasta mal'l' ezmäi südäimes, siloi se linneb puhtaz irdalpäi-ki!

²⁷Voi teid, käskištonopendajad i farisejad! Tõ kaiverdelijad! Tõ olet kuti čomitatud kaumad. Irdpolespäi hõ oma čomad, no südäimes om täuz' kollijoiden luid i kaiked paganad. ²⁸Mugažo tõ-ki olet tozioiktad irdpolespäi, mehiden sil'miš, no südäimes tõ olet kaiverdelijad i pahan-tegijad.

²⁹Voi teid, käskištonopendajad i farisejad! Tõ kaiverdelijad! Tõ teget Jumalan sanankandajile surid kivikaumoid, tõ čomitat tozioiktoiden kaumankived ³⁰i sanut: 'Ku mõ elänuižim meiden ezitatoiden aigan, mö em olnuiži värnikad heidenke Jumalan sanankandajiden veres.' ³¹Teiden sanad ozutaba, miše tõ olet neniden ezitatoiden lapsed, kudambad

rikliba Jumalan sanankandajid. ³²Ka tehkat lophusai sen, min oma zavodnuded teiden tatad! ³³Tõ, madod! Tõ, kün lapsed! Tõ et voigoi pāstta pagod, i teid sut't'as adhu! ³⁴Kulgat-žo: Minā oigendan teidennoks Jumalan sanankandajid, melekahid mehid i kāskištonopendajid. Toižid tõ rikot, i nagloičet ristha, toižid lõt kunutoil sumpertiš i kükslet ühtes lidnaspāi toižhe. ³⁵Muga teiden päle lankteb kaikiden tozioiktoiden veri, kudamb man päle om pāsttud, väratomas Avel'aspāi i Zahariahasai, Barahijan poighasai, kudamban tõ rikoit Jumalan pertin i altarin keskhe. ³⁶Minā sanun teile: kaik nece todeks lankteb nügüdläižen rahvhan päle!"

Iisus om opalas Jerusalmi tagut

³⁷"Jerusalim, Jerusalim! Sinā rikod Jumalan sanankandajid i taced kivil surmhasai nenihe, kudambad om oigetud sinunnoks. Kuverz' kerdoid minā tahtoin kogota sinun rahvhan, ninga kut kana kogodab ičeze poigaižid suugiden alle! No tõ et tahtoinugoi tulda. ³⁸Kulgat nügüd'! Teiden pert' jāb tühjaks. ³⁹Minā sanun teile: tõ et nägištagoi mindai neciš päivāspāi sihesai, kuni et sanugoi: Tehkaha Jumal hüvād sille, ken tuleb Suren Ižandan nimes!"

IISUS PAGIŽEB, MIDÄ JÄL'GMÄI TEGESE 24-25 Jumalan pertin murendamine

24 ¹Konz Iisus oli lähtnu Jumalan pertišpāi irdale i tahtoi jo mända, hänennoks tuliba openikad, miše ozutada Jumalan pertin kodid. ²No Iisus sanui heile: "Näget-ik kaiken necen? Minā sanun teile: tägä todeks ei jā kived kiven päle, kaik linneb muretud."

Kut zavodiše murendamine

³Konz Iisus ištui Voipunmägel üksnäze, openikad tuliba hänennoks i küzuiba: "Sanu meile, konz nece kaik linneb. Mitte znam ozutab sinun tulendan i necen mirun lopun?"

⁴Iisus sanui: "Olgat herkhil, miše ni-ken ei veži teid vigaha. ⁵Äjad tuleba minun nimes i sanuba, miše hõ oma minä. Hõ sanuba: 'Minä olen Messia,' i veba äi rahvast vigaha. ⁶Tõ kulištat toran änid i vestid voinan polhe, no algat põl'gästugoi. Necile tarbiž olda, no nece vøl ei linne lop. ⁷Rahvaz libub tošt rahvast vaste, i ma mad vaste, i kaikjal linneb näl'g i manrehkaidused. ⁸No nece kaik om vaiše kuti sündutandan kibuiden zavottes.

⁹Siloi teid mokičeškatas, rikoškatas, i kaik rahvhad kandaškandeba vihan teiden päle minun tagut. ¹⁰Siloi äjad käraudase uskondaspäi, hõ möškandeba toine tošt i kandaškandeba vihan toine toižen päle. ¹¹Siloi tuleb äi kelhid Jumalan sanankandajid, i hõ veba äi rahvast vigaha. ¹²Siks ku paha sureneb, äjiden armastuz vilugandeb. ¹³No ken püzub vahvas lophusai, se püzub igahižehe eloho. ¹⁴Nece hüvä vest' valdkundan polhe sanuškatas kaikjal mirus, kaikile rahvhile, i vaiše siloi tuleb lop."

Sur' ahtištuz

¹⁵"Konz sid' nägištat, miše pühän sijän huigenzoitab mitte-se opak azj, kudamban polhe oli sanunu Jumalan sanankandai Daniil" – el'gekaha lugii necen! –, ¹⁶"siloi kaikile Judejan eläjile tarbiž pageta mägile. ¹⁷Sille, ken om katusel, ei tarbiž mända otmaha tavaroid pertišpäi, ¹⁸i sille, ken om poudos, ei tarbiž pörttas otmaha sobad kerdale. ¹⁹Voi nenid, kudambad oma nenil päivil kohtukahad vai

imetaba lapsid! ²⁰Loičkat, miše teiden pago ei oliži tal'ven-aigan vai sobatan. ²¹Ahtištuz linneb mugoine sur', ningošt ei olend mirun zavottespäi neche päivhäsai i ei linne ni-konz-ki. ²²I ku necida aigad Jumal ei lühendanuiži, ni üks' mez' ei voiži kaitas. No valituiden täht se aig lühetihe.

²³I ku ken-ni siloi sanub teile: 'Tägä om Hristos,' vai: 'Hristos om sigä,' algat uskkoi. ²⁴Siks miše tuleb tühjid hristosoid i kelhid Jumalan sanankandajid, i hõ tegeškandeba surid tundmuztegoid i čudoid, miše veda, ku voiži, valituid-ki vigaha. ²⁵Necen polhe minä olen teile endustanu jo nügüd'.

²⁶I ku teile sanutas: 'Hän om rahvatomas mas,' algat mängoi sinnä, i ku sanutas: 'Hän peitase pertiš,' algat uskkoi. ²⁷Siks ku kut samalduz samaldab päivnouzmpoles i tegeb vauktaks taivhan päivlaskmpolhesai, mugoine linneb i Mehen Poigan tulend. ²⁸Kus om kollii, sinnä lendaba sured habukad-ki."

Mehen Poigan tulend

²⁹"I pigai neniden päviden ahtištusen jäl'ghe päiväine pimidub, i kudmaine ei hoštaškande. Tähthad lankteba taivhaspäi i taivhan väged säregandeba. ³⁰Siloi taivhal ozutase Mehen Poigan znam. Kaik rahvhad man päl laskeškandeba voikuid, konz nägištaba Mehen Poigan, kudamb tuleb pil'viden päl sures väges i hošttes. ³¹Suren torven vändon aigan hän oigendab ičeze angeloid nelläle man polele kogodamha kaikjalpäi, man kaikiš agjoišpäi, nenid, kudambid hän om valičenu.

³²Opekatoi sišpäi, midä smokovnicanpule tegese: konz sen oks heraštub i kazvaškandeba lehtesed, tõ tedat, miše keza om läz. ³³Mugažo konz nägištat kaik nene azjad, tõ

tedištat, miše se aig om lāz, ani verajanno. ³⁴Minā sanun teile: nece nūgüdlāine rahvaz todeks ei kado, kuni ka nece ei tehte. ³⁵Taivaz i ma kadoba, no minun sanad kadogoi.

³⁶No sidā päivād i časud ei teda ni-ken, ei ni Poig, ei ni taivhan angelad, sen tedab vaiše Tat. ³⁷Muga kut oli olne Nojan päivil, muga linneb siloi-ki, konz Mehen Poig tuleb. ³⁸Upotandan edel mehed söiba i joiba, naiba i andlib mehele ičeze tütrid sihe päivhāsai, kudambal Noi mā surhe veneheze. ³⁹Hö ei tednugoi ni-midā, kuni ližavezi e tulend i ei upotand heid kaikid. Mugažo linneb, konz Mehen Poig tuleb. ⁴⁰Siloi kaks' mest linneba pōudol: toine ottas, toine jättas. ⁴¹Kaks' naišt jauhoškandeba kivel: toine ottas, toine jättas.

⁴²Olgat herkhil, sikš ku tō et tekoi, miččel päiväl teiden Ižand tuleb. ⁴³Ved' tō el'gendat, ku pertin ižand tedaizi, miččel ön aigal vargaz tuleb, hān oliži herkhil i ei andaizi sadas pert'he. ⁴⁴Sen tāht olgat tō-ki vaumhed, sikš ku Mehen Poig tuleb aigan, konz tō hāndast et varastagoi."

Hüvä i hond abunik

⁴⁵"Olgat kuti se todesine i melekaz abunik, kudamban pertin ižand om pannu abunikoiden pämeheks kacmaha, miše kaikil oliži sōm' ičeze aigal. ⁴⁶Ozakaz om se abunik, kudamban ižand tuldēs nāgištāb necida tehmas. ⁴⁷Minā sanun teile: hān todeks paneb hāndast kaiken ičeze elon kacujaks.

⁴⁸No ku abunik om paha, hān sanuškandeb ičeksaz: 'Ižandad ei linne vōl hātken,' ⁴⁹i hān löškandeb toižid abunikoid i sōškandeb i joškandeb humalihakidenke. ⁵⁰Hānen ižand pōrdase kodihe sen päivān, kudambad hān ei varasta,

i časul, kudambad hän ei teda, ⁵i kükseb händast irdale i andab hänele sen-žo ozan mitte kaiverdelijoil-ki om. Sigä voiktas i kirskutadas hambhil."

Ozoitezstarin kümnen neičen polhe

25 ¹"Sen päivän mugoine linneb taivhan valdkund. Oli kümne neidišt, kudambad otiba lampad i läksiba ženihole vastha. ²Viž heišpäi oli meletont i viž melekast. ³Meletomad otiba ičeze lampad, no ei otnugoi kerdale void. ⁴A melekahad otiba i lampad i void astjas. ⁵Ku ženih möhästui, hõ kaik väzuiba i uinziba. ⁶No kesked öd kidastaškatihe: 'Ženih tuleb! Mängat hänele vastha!' ⁷Siloi kaik neičced heraštuiba i zavodiba viritada lampad. ⁸Meletomad sanuiba melekahile: 'Antkat meile vähäižen void, meiden lampad sambuba.' ⁹No melekahad sanuiba: 'Mõ em voigoi, meile kaikile sidä ei linne. Mängat paremb laukha i ostkat.' ¹⁰No kuni hõ oliba void ostmas, ženih tuli. Ned, kudambad oliba vaumhed, mäniba hänenke sajaha, i verai saubatihe. ¹¹Penes aigas päliči toižed-ki neičced tuliba sinnä i kidastaškanziba: 'Ižand, ižand, avaida meile!' ¹²No hän sanui: 'Minä sanun teile: minä todeks en tunde teid.'

¹³Olgat herkhil, siks ku tõe et tekoi ni päiväd, ni časud."

Rahad, kudambad oliba anttud abunikoile

¹⁴"Siloil linneb muga: Mez' tahtoi ajada maspäi. Hän kucui ičeze abunikoid i andoi heiden kăzihe kaiken ičeze elon. ¹⁵Ühtele abunikale hän andoi viž talantad²²⁾ hobedad, toižele kaks' i koumandele – ühten, kaikuččele severdan, kuverdan hänel mahtoid om. Sid' hän ajoi maspäi.

¹⁶Se, kudamb oli sanu viž talantad, pani pigai nene raha töhö i sai vól viž talantad. ¹⁷Mugažo se, kudamb oli sanu kaks' talantad, sai vól kaks'. ¹⁸No se, kudamb oli sanu vaiše ühten talantan, mäni i kaivoi maha kopan i pani sinnä ičeze ižandan rahan.

¹⁹Pit'käs aigas päliči ižand pördihe i küzui abunikoil, midä hö tegiba hänen rahanke. ²⁰Se, kudamb oli sanu viž talantad, toi toižed viž ližaks i sanui: 'Ižand, sinä andoid minei viž talantad. Kut näged, minä olen sanu vól viž.'

²¹Ižand sanui hänele: 'Hüvä! Oled hüvä i todesine abunik. Ku sinei voi uskta mugoižes penes azjas, ka minä andan sinei tehta surembid-ki azjoid. Tule i ole praznikas ühten minunke!' ²²Mugažo se, kudamb oli sanu kaks' talantad, tuli i sanui: 'Ižand, sinä andoid minei kaks' talantad. Kut näged, minä olen sanu vól kaks'.' ²³Ižand sanui hänele: 'Hüvä! Oled hüvä i todesine abunik. Ku sinei voi uskta penes azjas, ka minä andan sinei surembid-ki azjoid. Tule i ole praznikas ühtes minunke!'

²⁴Sid' tuli se abunik, kudamb oli sanu ühten talantan, i sanui: 'Ižand, minä tezin, miše sinä oled kova mez'. Sinä rahnod sigä, kus ed semendand, i keradad sigä, kuna ed tacind ni üht sement. ²⁵Minä varaižin i kaivoin sinun talantan maha. Naku om sinun raha.' ²⁶Ižand sanui hänele:

²²⁾ 25:15 Üks' talant oli enamb radnikan 15 voden paukad.

'Sinä, paha i lašk abunik! Aha, sinä tezig, miše minä rahnon sigä, kus en semendand, i keradan sigäpäi, kuna en tacind sement. ²⁷Ved' sinei pidanuiži panda dengad bankha, miše minä tuldes sanuižin minun rahan ližanke. ²⁸Otkat hänel nece talant i antkat se sille, kudambal om kümne talantad. ²⁹Kaikučcele, kenel om, anttas, i hän sab küläks da völ sidä enamban, no kenel ei ole, sil ottas sen-ki, midä hänel om. ³⁰Tackat nece el'getoi abunik irdan pimedaha. Sigä voiktas i kirskutadas hambhil.'"

Jäl'gmäine sud

³¹"Konz Mehen Poig tuleb kunigahan i kaik angelad hänenke, hän ištuse ičeze korktale valdištmele. ³²Kaik rahvaz keratas hänen edehe, i hän erigoitab toižid mehid toižišpäi, muga ku paimen erigoitab lambhid kozišpäi. ³³Lambhad hän ajab oiktale i kozad hurale. ³⁴Sid' kunigaz sanub nenile, kudambad oma oiktal: 'Tulgat tänna, minun Tatain armoid sajad! Otkat se hüvä, midä Jumal andab ičeze valdkundas eläjile. Se om vaumitud teiden täht siš aigaspäi, konz mir oli tehtud. ³⁵Minai oli näl'g, i tō andoit minei söda. Minai oli vezinäl'g, i tō andoit minei joda. Minä olin veraz, i tō otit mindai ičetoinoks. ³⁶Minä olin alasti, i tō andoit minei sobad. Minä olin läžujan, tō pidit minus hol't. Minä olin türmas, tō tulit minunnoks." ³⁷Siloi tozioiktad sanuba hänele: 'Sur' Ižand, konz mö nägim sindai näl'gas i andoim sinei sōmäd, i vezinäl'gas i andoim sinei jomad? ³⁸Konz mö nägim sindai verhan i otim sindai meidennoks, vai alasti i sobitim sindai? ³⁹Konz mö nägim sindai läžujan i türmas i kävelim sinunnoks?' ⁴⁰Kunigaz sanub heile: 'Todeks: kaiken, midä tō olit tehnuDED ühtelev neniš minun peniš vellišpäi, tō olit tehnuDED minei.'

⁴¹'Sid' hān sanub nenile, kudambad oma hural: 'Māngat minunnopāi, tō Jumalan vihan sajad, igahižehe lämoihe, kudamb om vaumitud Sotonale i hänen angeloile. ⁴²Minai oli nāl'g, no tō et andnugoi minei sōmād. Minai oli vezināl'g, no tō et andnugoi minei jomad. ⁴³Minā olin veraz, no tō et otnugoi mindai ičetoinoks. Minā olin alasti, no tō et andnugoi minei sobid. Minā olin lāžujan i türmas, no tō et kävunugoi mindai kacmas.' ⁴⁴Siloi nene-ki küzuba: 'Sur' Ižand, konz mō nāgim sindai nāl'gas vai vezināl'gas, verhan vai alasti, lāžujan vai türmas i em abutanugoi sinei?' ⁴⁵Siloi hān sanub heile: 'Minā sanun teile: kaiken, midä tō olit jätnuded tehmata ühteile neniš penišpäi, sen tō todeks olit jätnuded tehmata minei-ki.'

⁴⁶I nene māneba igahižihe mokihe, a tozioiktad igahižehe eloho."

IISUSAN SURM I ELÄBZDUZ 26-28

Iisus tahtoidas rikta

26 ¹Konz Iisus lopi necen paginan, hān sanui openikoile: ²"Tō tedat, miše kahtes päiväs päliči om äipäiv*. Siloi Mehen Poig anttas nagloita ristha."

³Necen aigan kogozihe ülembaižed papid i rahvhan vanhembad ülembaižen papin Kaiafan pert'he. ⁴Hö ladiba manitusel tabata Iisusan i rikta. ⁵"Ei sa necida tehta kesked praznikad," – hö sanuiba, – "miše rahvhan keskes ei tuliži mi-mittust ridad."

Iisus voitas Vifanijas

⁶Konz Iisus oli Vifanijas prokazas lāžunuden Simonan pertiš, ⁷hānennoks tuli naine, kudambal oli alebastrahizes

astjas lujas kallist void čomanke hajunke. Iisusan longin aigan hān viškaiži necen voin hānen pāhā. ⁸No konz openikad nāgištiba necen, hō sanuiba kāredas: "Mikš muga rajata void! ⁹Sen voinuiži mōda kal'hes i antta rahan gollile." ¹⁰Iisus homaiči necen i sanui heile: "Mikš tō vedat naižen pahaze mel'he? Hān tegi minei hūvān tegon. ¹¹Gol'l'ad oma teidenno kaiken aigan, no minā en ole teidenno kaiken aigan. ¹²Ku hān viškaiži necen voin minun hibjāle, hān tegi sen minun mahapanendan* tāht. ¹³Minā sanun teile: Kaikjal mirus, kus vaiše saneleškatas hūvān vestin, todeks johtutaškatas mugažo nece naine i pagižeškatas, midā hān tegi."

Juda mõb Iisusan

¹⁴Siloi üks' kahtestošt kümnes openikaspāi, Juda Iskariot, māni ülembaižiden papidennoks ¹⁵i sanui: "Kuvert maksat, ku andan hāndast teiden kāzihe?" Hō paniba hānele koumekümne hobedad rahad. ¹⁶Sišpāi hān eci mugošt aigad, miše antta Iisus heiden kāzihe.

Äipäivsõmine

¹⁷Reskan leibān praznikan* ezmāižel päiväl openikad tuliba Iisusannoks i küzuiba: "Kuna tahtoizid, miše mō tegizim sinei äipäivsõmižen?" ¹⁸Iisus sanui heile: "Māngat lidnha." Hān sanui, kenennoks heile sigā tarbiž mānda, i kāske sanuda: "Opendai sanui: Minun aig om lāz. Sinunno minā sōn äipäivsõmižen minun openikoidenke." ¹⁹Openikad tegiba, kut Iisus oli kāsken, i vaumičiba äipäivsõmižen.

²⁰Konz tuli eht, Iisus istuihe longile kahtentošt kümnen openikanke. ²¹Sõmān aigan hān sanui: "Minā sanun teile:

üks' teišpäi todeks möb mindai." ²²Sures opalas hö küzeleş. kanziba toine toižen jäl'ghe: "Sur' Ižand, ved' nece en ole minä?" ²³Iisus sanui heile: "Mindai möb mez', kudamb sōb neciš-žo padaspäi kut i minä. ²⁴Mehen Poig lähteb tågäpäi muga, kut oli sanutud hänen polhe kirjutusiš, no voi sidä, kenen kal't Mehen Poig mödas! Sille mehele oliži paremba, miše hän ei olnuiži sündnu-ki." ²⁵Siloi Juda, hänen möi, küzui: "Opendai, ved' nece en ole minä?" "Sinä iceden sanuid," – sanui Iisus.

Ezmäine pühä ehtlong

²⁶Sōmižen aigan Iisus oti leibän, kiti Jumalad, lohkaži leibän i andoi sen openikoile i sanui: "Otkat i sögat, nece om minun hibj." ²⁷Sid' hän oti mal'l'an, kiti Jumalad, andoi heile i sanui: "Jogat täspäi tō kaik. ²⁸Nece om minun veri, kožmusen veri, kudamb vodatadas äjiden mehiden täht, miše oliži pästtud heiden grähkäd. ²⁹I minä sanun teile: enamb en joškande, midä om sadud vinuspäi, edel ku sil päivil, konz minun Tat otab kaiken valdan. Vaiše siloi minä jon ut vinad teidenke. ³⁰Hō pajatiba kitändpajon, i sen jäl'ghe läksiba Voipunmägele.

Iisus endustab, miše openikad jätaba hänen

³¹Siloi Iisus sanui heile: "Necil öl tō kaik erigandet minuspäi, sikš ku om kirjutadud: 'Jumal rikob paimnen, i lambhad jokseškandeba kaikihe polihe.' ³²No jäl'ges sidä, konz olen eläbzdunu, minä lähten teiden edel Galilejaha."

³³Petr keskusti paginan i sanui: "Hot' kaik toižed eriganzižiba sinuspäi, minä ni-konz en erigande." ³⁴Iisus sanui: "Todeks: necil öl, edel konz kukoi launuškandeb, sinä

koumašti sanud, miše ed tunde mindai." ³⁵Petr sanui: "Hot minei tarbiž kolda sinunke, minä ni-kut en sanu ninga." Mugažo sanuiba toižed-ki openikad.

Iisus loičeb Gefsimanijas

³⁶Sid' Iisus tuli openikoidenke tahoze, kudamban nimi oli Gefsimania, i sanui heile: "Jäгат tō tänna sihesai, kuni minä mänen sinnä loičmaha." ³⁷Petran i molembad Zevedejan poigad hän oti ičezenke. Opal ahtištaškanzi händast i hän putui tuskan valdha. ³⁸Hän sanui heile: "Olen tuskas, surmalizes tuskas. Ištkat tägä i olgat herkhil ühtes minunke." ³⁹Hän mäni edembahko, panihe modol maha i loiči: "Tatam, ku voiži muga, ota nece mal'l' minuspäi. No olgha nece, ei kut minä tahtoin, a kut sinä."

⁴⁰Hän pördihe openikoidennoks i löuzi heid unes. Siloi hän sanui Petrale: "Et-ik tō voinugoi i časud olda herkhil ühtes minunke? ⁴¹Olgat herkhil i loičkat, miše teid ei saiži manitada. Heng om mehel vahv, no hibj om väl'l'."

⁴²Sid' hän mäni tošti edembahko i loiči: "Tatam, ku necida mal'l'ad ei sa otta minuspäi i jätta jomata, ka olgha sinun tahton mödhe." ⁴³Konz hän pördihe, löuzi möst openikoid unes, sikš ku uni umbišti heiden sil'mäd. ⁴⁴Hän jäti heid i möst mäni edembahko i loiči koumanden kerdan mugomil-žo sanoil. ⁴⁵Sid' hän tuli openikoidennoks i sanui heile: "Kaiken-se tō magadat dai lebaidatoi? Se aig om tulnu. Mehen Poig anttas grähkhižiden kăzihe. ⁴⁶Nouskat, lähtkam tägäpäi! Minun möi om jo läz."

Iisus tabatas

⁴⁷Konz Iisus võl pagiži, tuli Juda, üks' kahtestoškümne openikaspäi, i hänenke rikondveičidenke i seibhidenke sur rahvhankogo, kudamban oliba oigendanuded ülembaižed papid i rahvhan vanhembad. ⁴⁸Iisusan möi oli jo sanunu heile, kut hän ozutab, ken om Iisus: "Se om se mez', kudamban minä tervehtan. Tabakat hänen." ⁴⁹Hän mäni koht- ha Iisusannoks i sanui: "Tervhen eläd, Opendai!" i tervehti händast. ⁵⁰Iisus sanui hänele: "Vellüdem, min täht sinä oled tänna tulnu?"²³⁾ Siloi mehed tuliba lähemba i tabaziba Iisusan. ⁵¹Üks' neniš, ked oliba Iisusanke, tembaiži rikond- veičen hodraspäi, iški ülembaižen papin abunikad i čapoi hänel korvan. ⁵²Siloi Iisus sanui hänele: "Pane veič hodrha. Ken veiče tartub, se veičespäi i surman otab. ⁵³Vai lused- ik, miše en voži pakita abud Tatal? Hän oigendaiži tänna kaks'toškümne legionad angeloid, a võib olda enamban- ki. ⁵⁴No kut siloi voiba tulda todeks kirjutused, kudambiden mödhe ninga tarbiž tehtas?"

⁵⁵Iisus sanui sid' rahvhankogole: "Ved' tö olet tulnuded mindai otmaha kuti razbainikad! Rikondveičed i seibhad kädes tö tulet mindai tabadamha. Minä olen kaikutte päiv ištnu Jumalan pertiš opendamas, i tö et otnugoi mindai. ⁵⁶No kaik nece om muga, miše Jumalan sanankandajiden kirjutused tegižihe todeks."

Siloi kaik openikad jätiba händast i pageniba.

Iisus Nevondkundan edes

⁵⁷Tabadajad veiba Iisusan ülembaižen papin Kajafan- noks, kuna käskištonopendajad i rahvhan vanhembad oliba

²³⁾ 26:50 *Voib mugažo kätä: "Vellüdem, tege pigai se, min täht tänna tulid."*

kogonus. ⁵⁸Petr astui hänen jäl'ghe tagembahko ülembaižen papin ezitanhazesai. Hän mäni verajaspäi sūdäimehe i ištuihe radnikoiden keskhe, miše nägištada, kut kaik lopiše.

⁵⁹Ülembaižed papid i kaik nevondkund* eciba Iisusad vaste kelast väritust, miše voiži händast surmita. ⁶⁰No ni-midä mugošt hö ei löudnugoi, hot' äjad tuliba väritamha händast kel'hil sanoil. Lopuks tuliba kaks' mest, ⁶¹kudambad sanuiba Iisusan polhe: "Nece mez' sanub: Minä voin mureta Jumalan pertin i sauda udes koumes päiväs."

⁶²Siloi ülembaine pap libui jaugoile i küzui Iisusal: "Mikš sinä ni-midä ed sanu heiden väritusihe?" ⁶³No Iisus oli vaikti. Siloi ülembaine pap sanui hänele: "Minä käsken sinei eläban Jumalan nimes: sanu meile, oled-ik sinä Hristos, Jumalan Poig." ⁶⁴"Sinä iče muga sanuid," – sanui Iisus. "A minä sanun teile: Neciš aigaspäi tō nägištat Mehen Poigan ištmas Vägevan Jumalan oiktal kädel i tulemas taivhan pil'viden päl." ⁶⁵Siloi ülembaine pap rebiti ičeze soban i sanui: "Hän sanub pahad Jumalad vaste. Kenen sanad vōl meile tarbiž? Ved' tō kulit hänen pahad sanad. ⁶⁶Mittuš mel't tō olet?" Hö sanuiba: "Hän om vār, hänele tarbiž kolda."

⁶⁷Sid' hö sül'giba Iisusan sil'mihe i löiba händast. Erased löiba händast modpoliškoho ⁶⁸i küzeliba: "Ved' sinä tedad nähmata. Ka sanu siloi, Hristos, ken sindai löi!"

Petr pučiše Iisusaspäi

⁶⁹Petr ištui irdal ezitanhas. Hänennoks tuli abunik-neižne i sanui: "Sinä-ki olid sen galilejalaižen Iisusanke." ⁷⁰No hän pučihe kaikiden edes i sanui: "En el'genda, min polhe sinä pagized." ⁷¹Hän sirdihe sigapäi verajannoks, no eraz toine neižne nägišti hänen i sanui kaikile, ked sigä oliba:

"Nece mez' oli Iisusan, sen nazaretalaižen sebras." ⁷²Möst hän pučihe i sanui: "Opekaha mindai Jumal, minä en tunde händast." ⁷³No penes aigas päliči hänennoks tuliba toižed, kudambad sigä seižuiba, i sanuiba: "Sinä, nacein, oled siš sebraspäi, sen ozutab i sinun pagin." ⁷⁴Siloi Petr zavodi sanelda: "Minä pagižen toden: minä en tunde necida mest. Opekaha mindai Jumal, ku minä kelastan!" Necen aigan launuškanzi kukoi. ⁷⁵Petr johtuti, midä Iisus oli sanunu: "Edel ku kukoi launub, sinä koumašti pučitoi minuspäi." Hän läksi sigäpäi i lujas voikaškanzi.

Iisus anttas Pilatan käzihe

27 ¹Aigiš homendesel kaik ülembaižed papid i rahvhan vanhembad kogozihe i pagižiba kesknezoi, miše nügüd' Iisusan voib surmita.

²Iisus sidotihe, vedihe sigäpäi i antihe Pilatan*, man- ižandan käzihe.

Judan surm

³Konz Juda, Iisusan mõi, nägišti, miše Iisus oli sut't'ud surmale, hän el'genzi, miše om tehnu pahan azjan. Hän vei tagaze ülembaižile papile i vanhembile nene koumekümne hobedad rahad, kudambad oli heilpäi sanu, ⁴i sanui: "Tegin grähkän, ku möin vigatoman veren." No hö sanuiba: "A mitte tö meile om? Nece om sinun azj." ⁵Siloi Juda taci rahad Jumalan pert'he, mäni sigäpäi i riputihe.

⁶Ülembaižed papid otiba rahad i sanuiba: "Nece om veren maks. Nenid rahoid ei sa panda ühthe Jumalan pertin rahoidenke." ⁷Hö pagižehtiba kesknezoi i ostiba nenil rahoil savinikal poudon kaumžomaks verhile mehile. ⁸Sen täht

võl tāmbei-ki sen pōudon kuctas Veripōudoks. ⁹Muga tegihe todeks nene Jumalan sanankandajan Jeremian sanad:

– Hõ otiba ned koumekümne hobedad rahad, arvon, mitte oli pandud hänele Izrail'an rahvhal, ¹⁰i ostiba nenil rahoil savinikan pōudon, muga kut Sur' Ižand oli sanunu minei.

Iisus Pilatanno

¹¹Iisus seižui nügüd' manžandan Pilatan edes. Hän sanui: "Oled-ik sinä evrejalaine kunigaz?" "Sinä sen sanuid," – Iisus sanui. ¹²I konz ülembaižed papid i vanhembad väritiba händast, hän ei sanund ni-midä. ¹³Siloi Pilat sanui hänele: "Ed-ik kule, kut äjan hõ väritaba sindai?" ¹⁴No Iisus ei sanund ni üht sanad hänen kuzundoile. Nece lujas čududeli manžandad.

¹⁵Oleskeli muga, miše manžand praznikan aigan kaiken pästli valdale türmaspäi ühten mehen, kudamban tahtoiba rahvaz. ¹⁶Türmas oli üks' tetab pahantegii, kudamban nimi oli [Iisus]²⁴) Varavva. ¹⁷I konz rahvaz kogozihe, Pilat küzui: "Keda tõ tahtoit? Pästan-ik valdale [Iisusan] Varavvan vai Iisusan, kudamban kuctas Hristosaks?" ¹⁸Hän, kac, tezi, miše Iisus kadehen tagut oli anttud hänen käzihe.

¹⁹Konz Pilat ištui sudjan ištmele, hänen ak oigenzi hänele sanan: "Ala tege ni-midä sille tozioiktale mehele. Minä tāmbei nägin händast pahas unes i lujas mokičemoi." ²⁰No ülembaižed papid i vanhembad libutiba rahvast pakičemha armahtada Varavvan, a Iisusan surmita. ²¹Manžand küzui heil: "Kudamban neniš mehišpäi tahtoit? Kudamban pästan

²⁴) 27:16,17 Sanad "Iisus" ei ole kaikiš grekankeližiš käzikirjutusiš.

valdale?" Rahvaz sanui: "Varavvan." ²²Pilat küzui: "No midä minä tegen Iisusale, kudamban kuctas Hristosaks?" Kaik sanuiba: "Nagloita ristha!" ²³"Midä pahad hän om tehnu?" – küzui Pilat. No hõ vaiše kidastiba võl lujemba: "Nagloita ristha!" ²⁴Konz Pilat nägišti, miše ni-mi ei abuta, a võib zavot't'as rid, hän oti vet, pezi ičeze käded rahvhan sil'miš i sanui: "Minä en ole vār necen mehen veres. Nene oma teiden azjad." ²⁵Kaik kidastiba ühthe än'he: "Hänen veri võib tulda meiden i meiden lapsiden päle!" ²⁶Siloi Pilat päästi valdale Varavvan, a Iisusan hän käski löda kunutoil i nagloita ristha.

Saldatad nagraba Iisusan päl

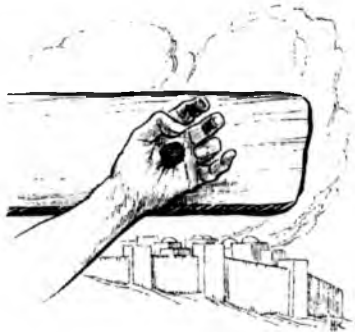
²⁷Manižandan saldatad veiba Iisusan dvorcaha i keraziba kaikid saldatoid ümbri hänes. ²⁸Hõ riičiba Iisusan sobad i sädatiba händast rusttaha sobaha, ²⁹tegiba ternan barboiš-päi vencan i paniba sen hänen pähä, a andoiba hänen oiktaha kädehe kalun i zavodiba nagrda hänen päl. Hõ kombištuiba hänen edehe i sanuiba hänele nagrdes: "Ole hüvä, evrejalaine kunigaz!" ³⁰Hõ sül'giba hänen päle, otiba hänel kalun i löiba händast sil pädme. ³¹Konz hõ lopiba nagrandan, hõ heitiba soban, sädatiba Iisusan hänen sädoihe i veiba hänen nagloičemha ristha.

Iisus nagloitas ristha

³²Konz hõ astuiba, heile vastha putui kirinejalaine mez', kudamban nimi oli Simon, i händast hõ paniba kandmaha Iisusan ristad. ³³Konz hõ tuliba tahoze, kudamban kuctas Golgofaks*, Pämäl'l'ansijäks, ³⁴hõ taričiba Iisusale joda

vinad, kudambaha oli valatud sappid. Hän mujahti sidä, no ei tahtoind joda.

³⁵Konz hõ nagloičiba Iisusan, hõ jagoiba keskezo i hänen sädod, tacmal arbad. ³⁶Sid' hõ istuihe sigä i varjoičiba händast. ³⁷Ristha hänen pän päl hõ paniba kirjutusen, kudamb ozuti, min tagut hän oli sut't'ud: "Nece om Iisus, evrejalaine kunigaz." ³⁸Ühtes Iisusanke nagloitihe ristha kaks' razbainikad, toižen hänen oiktale, toižen hurale polele.

³⁹Siričimänijad nagroiha hänen päl. Punautades päl ⁴⁰hõ saneliba: "No, sinä Jumalan pertin murendai i koumes päiväs sauvoi, abuta nügüd' ičeleiž! Ku oled Jumalan Poig, tule alahaks ristaspäi." ⁴¹Ülembaižed papid zavodiba mugažo nagrda ühtes käskištonopendajiden i vanhembidenke. Hõ sanuiba: ⁴²"Toižile hän abuti, no ičeleze ei voi abutada. Ved' hän om Izrail'an kunigaz, tulgha nügüd' ristaspäi alahaks. Siloi mö uskoškandem hänehe. ⁴³Hän uskoi Jumalaha – abutagha nügüd' Jumal hänele, ku hän om hänele mel'he! Ved' hän sanui, miše om Jumalan Poig." ⁴⁴Hänen päl nagroiha ned razbainikad-ki, kudambad nagloitihe ühtes hänenke.

Iisusan surm

⁴⁵No keskpäiväl tegihe pimed kaiken man päl, i muga oli koumehe časusai. ⁴⁶Ümbri koumes časus Iisus kirgouzi

komedal änel: "Eli, Eli, lema šavaktani?" Mi om: "Minun Jumal, minun Jumal, mihe jätid mindai?" ⁴⁷Necen kulištades erased, ked sigä seižuiba, sanuiba: "Hän kucub Iljad." ⁴⁸Sid' üks' heišpäi rigehti otmaha gupkan, kasto i sen muiktaha vinha, pani kalun päle i tariči hänele joda. ⁴⁹Toized sanuiba: "Anda-ške, kacum, tuleb-ik Ilja abuhu." ⁵⁰No Iisus möst kirgouzi komedal änel i pästi hengen. ⁵¹Sen aigan Jumalan pertin uudin rebini kaks'haz, ülähäkpäi mahasai. Ma säreganzi, kal'l'od haugeniba, ⁵²kaumad avaižihe, i erased kolnuded Jumalan mehed eläbzduiba. ⁵³Hö läksiba kaumoispäi, i Iisusan eläbzduusen jäl'ghe hö tuliba pühäze lidnha i ozutihe sigä äjile.

⁵⁴Konz sadan saldatan pämez' i mehed, kudambad hänenke varjoičiba Iisusad, nägištiba, kut ma säreganzi i midä tegihe, hö pöl'gästuiba lujas i sanuiba: "Nece tozi-ki oli Jumalan Poig."

⁵⁵Sigä oli mugažo äi naižid, kudambad edahanpäi ka-
cuiba necile. Hö Galilejaspäi tuliba Iisusanke i oliba kodini-
koičenuded händast. ⁵⁶Heiden keskes oliba Magdalan*
Maria, Jakovan i Josifan mam Maria i Zevedejan poigiden
mam.

Iisusan mahapanend

⁵⁷Ehtal tuli Josif, elokaz mez' Arimafejaspäi, kudamb mugažo oli Iisusan openik. ⁵⁸Hän mäni Pilatannoks i pakiči Iisusan hibjäd. Pilat käski antta sen hänele. ⁵⁹Josif oti hibjän, käri sen puhthaze pölvazkanghaze ⁶⁰i pani haudha, kudamban hän ei amu oli tehnu ičeze täht kal'l'oho. Hän veriti haudale suren kiven i läksi sigäpäi. ⁶¹Magdalan Maria i se toine Maria oliba mugažo sigä, hö ištuiba kauman vasthapäi.

⁶²Toižel päiväl, sobatan vaumičendpäivän jäl'ghe, ülem-
baized papid i farisejad kogozihe Pilatannoks. ⁶³Hö sanuiba:
"Hüvä manžand, mõ johtutim, midä nece kelastai, konz
völ oli olnu hengiš, sanui: 'Koumes päiväs päliči minä
eläbzdun.' ⁶⁴Käske varjoita tarkas necida kaumad kouman-
dehe päivhäsai, miše hänen openikad ei voižigoi mända
vargastamha händast i sanumaha rahvhale: 'Hän om eläbzd-
dunu.' Nece jäl'gmäine kelastuz linneb pahemb ezmäšt."
⁶⁵Pilat sanui heile: "Naku oma varjoičijad. Mängat i varjoi-
kat, kut mahtat." ⁶⁶Hö läksiba kaumale, paniba kivele peča-
tin, i rindale paniba varjoičijoid, miše ni-ken ei pązuiži
kauman südäimehe.

Iisusan eläbzduz

28 ¹Jäl'ghe sobatad, nedalin ezmäižel päiväl, homendez-
hämäräižes tuliba Magdalan Maria i se toine Maria
kacmaha kaumad. ²Äkkid ma zavodi lujas säregata, sikš
ku Jumalan angel lasihi taivhaspäi. Hän tuli kaumale,
heiti kiven i ištuihe sen päle. ³Hän hošti kuti samalduz i
hänen sädod oliba vauktad kuti lumi. ⁴Varjoičijad pöl'gäs-
tuiba händast muga, miše säreganziba i lanksiba maha
kuti kollijad. ⁵Angel sanui naižile: "Tõ algat varaikoi. Minä
tedan, miše tõ ecit Iisusad, kudamb oli nagloitud ristha.
⁶Händast ei ole tägä, hän om eläbzdunu, muga kut iče
sanui. Tulgat kacmaha, naku om sijä, kus hän venui. ⁷Män-
gat hotkemba sanumaha hänen openikoile: 'Hän om
eläbzdunu. Hän mäneb teiden edel Galilejaha, sigä tõ
nägištad hänen.' Necen minä tahtoin-ki teile sanuda."
⁸Naižed läksiba pigai kaumalpäi. Hö oliba pöl'gästusiš i
ihastusiš ühtes, i hõ tacihe vemha vestid Iisusan openikoile.

⁹No äkkid Iisus tuli heile vastha i sanui tervhensanan heile. Hõ mäniba hānennoks, sebaziba hānen jaugoid i kumarzihe hānele. ¹⁰Siloi Iisus sanui heile: "Algat varaikoi! Māngat sanumaha minun vellile, miše heile tarbiž mānda Galilejaha. Sigā hõ nägištaba mindai."

¹¹Konz nene naižed oliba matkal, erased varjoičijad māniba lidnha i sanuiba ülembaižile papile kaiken, midā oli tehnuš. ¹²Siloi papid kogozihe rahvhan vanhembidenke paginale. Hõ andoiba saldatoile āi rahad ¹³i sanuiba: "Sanugat, miše hānen openikad tuliba sinnā öl, konz tō magazit, i vargastiba hāndast. ¹⁴I ku necen polhe kulištā manižand, ka mõ voim tūništoitta hāndast i tegem muga, miše teil ei oliži hol't." ¹⁵Saldatad otiba rahad i tegiba muga, kut heile oli kāsktud. Nene paginad levitadihe evrejalažiden keskes. I nügüd'-ki vōl pagištās ninga.

Iisusan kāsķ openikoile

¹⁶Kaik üks'toštkümne openikad läksiba Galilejaha sille māgele, kuna Iisus kāsķi mānda. ¹⁷Konz hõ nägištiba hāndast, hõ kumarzihe hānele, no erased ei usknugoi. ¹⁸Iisus tuli heidennoks i pagižeškanzi heile muga:

"Minei om anttud kaik vald taivhas i man pāl. ¹⁹Māngatžo i tehkat kaik rahvhad minun openikoikš. Valatagat heid Tatan i Poigan i Pühān Hengen nimes ²⁰i opekat heid kaikes elāda, kut minā olen kāsķnu teile elāda.

I tekat, minā kaiken olen teidenke mirun lophusai."

MATVEJAN EVANGELIAN VAJEHNIK

Abraham – Izrail'an rahvhan ezitat, kudamb eli lāz 1900 vot edel Hristosan sündundad (e.H.s.). Jumal kucui Abrahaman Mesopotamiaspäi, toivoti hänele man i äi lapsid, i sanui, miše tegeb äi hüvād kaikile man rahvhile Abrahaman kal't. Jumal ei üht kerdad kacui, mitte uskonduz Abrahamal oli. Ku hän nägišti, miše se oli vahv, Abraham tegihe ozuteseks Jumalan rahvhale. Necen rahvhakan ei sa tehtas sündundan taguiči, a vaiše uskondusen kal't.

Ad – Kolnusiden olendsijä; igahine lämoi, grähkhižiden mokansijä.

Angel – Jumalal tehtud heng, kudamb oli hänen vestin kandajan i tehli sidä, midä Jumal oli käsknu.

Apostol – grekankeline sana, kudamb znamoičeb "oigetud". Evrejalaižed kucuiba muga sidä, kudamb oli sanu valdan mända toižen tagut pagižemha i radmaha hänen nimes. Evangelian kirjoiš apostolikš kuctas Iisusan 12 openikad.

Betlehem – Davidan sugun kodilidn, kuna Iisus Hristos (Messia) sündui, muga kut Jumalan sanankandajad oliba endustanuded, Mikan kirj 5:2; Matvei 2:4-6. Betlehem om 9 kilometrad Jerusalimaspäi suvipolehe.

David – Izrail'an toine kunigaz, kudamb oli valdištmel v. 1000-961 e.H.s. David tegi Izrail'an sureks valdkundaks i Jerusaliman sen pälidnaks. Udes Zavetas Iisusan Hristosan kuctas Davidan poigaks.

Dinari – rimalaine hobed raha, kudamb vedi lāz 4 grammad, i nece oli radnikan päivän pauk, Matvei 20:1-16.

Evangelii – kacu **Hüvä vest'**.

Farisejad – "erigandenuded". Evrejalaine rahvhaline i uskondaline sebr, kudamb oli sündnu 2. voz'sadal e.H.s.

Farisejad eliba tarkas Moisejan i tatoišpäi jänuziden i möhemba ližanužiden käsköiden mödhe. Nece sebr eriganzi saddukejišpäi i papišpäi. Verhan man rahvhid i evrejalaižid, ked ei elänugoi neniden käsköiden mödhe, hõ lugiba paganoikš i oliba heišpäi eriži, mišpäi heiden nimi om-ki.

Farisejad uskoiba, miše mez', mugoine mitte hân om, voib eläda kaikiden Jumalan käsköiden mödhe, i sen kal't hân kožub Jumalale. No Iisus Hristos openzi, miše mehele tarbiž ezmäi südäimes vajehtadas i uskta hänehe. Siloi hân kožub Jumalale, i Jumal andab hänele väged eläda hänen käsköiden mödhe.

Galileja – Galileja oli üks' koumes Izrail'an makundas-päi, sen pohjoižpoles, Kes'kmeren i Gennisaretanjärven keskes. Iisus Hristos eli Galilejas i radoi enamban aigad sigä.

Gennisaretanjärv – kudamban kuctihe mugažo Galilejanjärveks, om Izrail'an pohjoižes poles. Se om 20 kilometrad pit'k i siš läbi vodab Jordanjogi.

Golgofa – "Pämal'l'an sijä", sijä kus surmha sut't'uid riktihe. Nece sijä oli Jerusaliman lidnanseinän irdpolel. Iisus Hristos nagloitihe ristha Golgofal.

Grekan kel' – kel', kudambal pagištäs Grekanmas, i kudamb mäneb indo-evropan keliden kanzha. Se oli Evropas suren kul'turkelen jo edel Iisusan Hristosan aigad. Grekan kel' oli Riman valdkundas sen päivnouzmanpolen kel'. Uz' Zavet oli kirjutadud grekan keel.

Grähk – erigoituz Jumalaspäi i hänen tahtoišpäi. Ezmäižed mehed Adam i Eva tegiba grähkid, 1. Moisejan kirj 3.

Hoštotez – Jumalan nähmatoman vägen i korktusen ozutamine, kudamban mehed paksus nägeba hoštaban lämoin kartte.

Hristos – kacu **Iisus Hristos**.

Hüvä vest' – grekan kelel nece om *euangelion* (evangelii). Hüväd vestid todihe miččen-ni suren azjan polhe: väges-tusen, valdaništmele tulendan i kunigahan poigan sün-dundan polhe.

Vanhas Zavetas hüvä vest' znamoičeb Jumalan toivotust tehta hänen valdkund man päle. Udes Zavetas hüvä vest' znamoičeb sen, miše Jumal om tehnu, midä oli toivotanu, Iisusan Hristosan kal't.

Iisus Hristos – grekan kelen sana *Hristos* i evrejan sana *Messia* znamoičeba "voideltud", kunigahan. Konz Vanhan Zavetan Jumalan sanankandajad saneliba abutajan polhe, kudamban oli toivotanu Jumal, hö kucuiba händast Mes-siaks. Uz' Zavet sanub, miše Messia om Iisus, kenes nece toivotuz tuleb todeks.

Ilja – Vanhan Zavetan aighine Jumalan sanankandai, kudamb eli Izrail'as 9. voz'sadal e.H.s. Ilja lujas tahtoi puhtast i oiktad loičendad Jumalale, i libui tühjid da kelhid jumaloid vaste, kudambihe uskoiba toižiden maiden rahv-had. Mõhembra izrail'aized varastiba, miše Ilja pördase i tob vestin Messian tulendan polhe.

Isaija – Jerusalmaline mez' korktas suguspäi, kudam-ban vodel 739 e.H.s. Jumal kucui ičeze sanankandajaks. Isaijan kirjas oma kaikiš surembad endustused Messian polhe, 9:1-7, 11:1-10, 42:1-7, 52:13-15, 53:1-12.

Izrail' – ezitatan Jakovan toine nimi, i mõhembra neciš nimespäi tuli kaiken rahvhan nimi. Solomon-kunigahan jäl'ghe Kananan ma, kus evrejalaižed eliba, jagadihe, i pohjoižen polen nimitaškatihe Izrail'aks, suvipolen – Ju-daks.

Ižand – Jumalan, kunigahan, ižandan i nainuden muži-kan ülenzoitandnimi, kudamb evrejan keles om *adon*. Sen täht, miše evrejalaižed ülenzoitaba i varaidaba Jumalad,

hö Vanhad Zavetad lugesdes ei sanugoi Jumalan nimed, a sen sijas saneleba *Adonai*. Evrejan sana *adon* om Udes Zavetas grekaks *kürios*. Sana znamoičeb 'ižand', i necil sanal kucuškatihe mugažo Iisusan Hristosan.

Jakov – 1) Abrahaman poigan Isakan poig, üks' Izrail'an ezitatoišpäi, 2) Zevedejan poig, Joannan vel'l'.

Jerusalim – se om Izrail'an ezmäine lidn. Se seižub Judejan mägištol, kudamb om 750 metrad korktemb merenlaidad. Ezmäi Jerusalem oli kananalaine lidn, no David-kunigaz anasti sen i tegi sen pälidnaks. Jo Vanhan Zavetan aigan Jerusalem lugetihe pühäks lidnaks. Jerusalem oli Udes Zavetas suriden azjoiden taho: sigä Iisus Hristos openzi, tegi tundmuztegoid, koli ristas i eläbzdüi. Sigä Jumal oigenzi Pühän Hengen nenile, ked uskoiba Iisusaha.

Joan Valatai – Jumalan sanankandai, kudamb zavodi tön edel Iisusad Hristosad. Hän saneli rahvhale, miše heile tarbiž käreautas grähkišpäi Jumalaha. Äjad mehed otiba Joannan sanad südäimehe.

Jordan – Izrail'as kaikiš suremb jogi, kudamb lähteb Ermon-mägelpäi, vodab Gennisaretanjärven kal't i lankteb Kolnudehe merhe.

Judeja – Riman valdkundan ma, kuna Iisusan Hristosan aigan mäniba Judan mägišt, Idumejan i Samarian oblastid.

Jumalan pert' – Jumalan pert' Jerusalimas oli üksjäine taho, kus voi tehta täuden loičendan Jumalale lahjoidenke, kudambid pandihe altarile Jumalan täht. Uden Zavetan aighine Jumalan pert' oli koumanz' i sen oli pannu Irod-kunigaz Ezmäine vodel 19 e.H.s. Rimalaižed murenziba Jumalan pertin vodel 70 jäl'ghe Hristosan sündundad (j.H.s).

Jumalan sanankandai – se, kudamb sab sanan Jumalalpäi i veb sen toižile.

Jumalan valdkund, taivhan valdkund – Grekankeline sana (*basileia*) znamoičeb kunigahan valdad, kunigahut. Matvejan evangeliu kucub Jumalan valdkundad taivhan valdkundaks, siks ku evangeliu om kirjutadud evrejalaižile, i evrejalaižed ei tahtoinugoi sanuda Jumalan nimed. Jumalan valdkund znamoičeb sen, miše Jumal om ižand man päl i neniden päl, ked uskoba hänehe. Hän päzutab grähkišpäi i andab todehižen elon. Hän pidab hol't neniden polhe, ked tahtoiba eläda hänen tahton mödhe. Jumal on ižand mehiden päl, no nece ei ole heiden tahtod vasthapäi.

Jumalan valdkund on nügüd' jo läz, siks ku Iisus Hristos tegi kožmusen Jumalan i grähkižiden mehiden keskes. Jumalan valdkund ozutab mugažo aigan, kudamb läheneb, konz Iisus Hristos tuleb tagaze. Mägiopenduz (Matvei 5-7) ozutab, midä taivhan valdkund om i ked sinnä päzuba.

Kapernaum – lidn, kudamb seižub Gennisaretanjärven pohjoizrandal. Sigä Iisus eli i sigäpäi tehli matkoid.

Kirjutused, Pühäd kirjutused – Udes Zavetas nece om Vanh Zavet.

Käskišt – Jumalan käsköd, kudambad hän andoi Izrail'ale Moisejan kal't. Möhemba käskištoks kuctihe kaik viž Moisejan kirjad.

Käskištonopendai – nene opendajad openziba eläda mugoiziden käsköiden (zakonoiden) mödhe, kudambid Jumal oli andnu Moisejale. Neniden käsköiden el'gendust ezitatad aigan mändes oliba vajehtanuded ičeze veron mödhe.

Levialaine – alembaižen papinsebran mez', kudamb oli Jakovan poigan Levian suguspäi.

Magdala – lidn Gennisaretanjärven päivilaskman polel, Magdalan Marian kodilidn. Magdalan Marian kuctas mugažo Maria Magdalinaks.

Mahapanend – izrail'aized paniba maha hibjān surihe reiguihe, kudambad oliba iče tehnuš kal'l'māgiš, vai nenid oliba tehnuš mugažo mehed-ki. Reigun kattihe kivel. Uden Zavetan aigan hibj voidihe i kāritihe kanghaze; mod kattihe paikal.

Maksunkeradai – mez', kudamb oli ostnu rimalaižil valdanpidajil oiktusen kerata tenmaksuid. Toized evreja-laižed ei navednugoi maksunkeradajid, sikš ku hō otliba ristituilpäi enamban dengoid, mi pidi otta, i sikš ku hō abutiba verhile valdanpidajile pūžuda valdas.

Mehen Poig – mugomal nimel Iisus Hristos paksus kucui ičtaze. Danielan kirjan mödhe "Mehen Poigan pojav" sab Jumalaspäi valdan ižandoitta rahvhid. Konz Iisus Hristos kucub ičtaze Mehen Poigaks, hän necil nimel ei ozuta vaiše ičeze ülenzoitust, kudamb tuleb, a mugažo ičeze mokitust.

Messia – kacu **Iisus Hristos**.

Moisei – Izrail'an rahvhan uskondan i politikan pämez', Jumalan sanankandai i kāsikištonandai. Hän vei rahvhan Egiptaspäi sihe maha, kudamban Jumal oli heile toivotanu.

Nazaret – lidn Galilejan man suvipoles. Sigā Iisus Hristos eli edel sidā, konz zavodi sanelda rahvhale Jumalan valdkundan polhe.

Nevondkund – evrejan kelel Sanhedrin. Nevondkundha māni 70 mest i heil oli vald tehta kaik evrejalaižiden rahvhalized azjad. Nece nevondkund vedi kaik azjad Riman valdanpidajidenke. Sihe māni papid, farisejid, kāsikištonopendajid i korktoiden suguiden pämehid.

Nimi – Nimel Biblijas om suremb maks ku nügüd'. Uskotihe, miše Jumalan nimes om hänen vägi. Jumalan da Iisusan Hristosan nimel voi tehta tervhikš, tehta surid azjoid.

Openik – kut kāsikištonopendajad, ili ravvit, Iisus Hristos-ki kogozi ümbri ičtaze openikoid. Heištšpäi Iisus valiči kaks'toštkümne i pani heid apostoloikš.

Ozoitezstarin – lühüd sanutez, kudambas sanutas erasiden azjoiden polhe ozoitesil, peitoiči.

Papid – papid oliba Jakovan poigan Levian suguspäi i radoiba Jumalan pertiš. Hö poltiba void čoman hajunke Jumalan edes, rikliba i poltiba živatoid, kudambid mehed oliba tonuded lahjaks Jumalale Moisejan kāsikišton mödhe.

Ülembaižil papil oli erazvuitte vald. Iisusan Hristosan aigan oli kaks' ülembašt papid: Annas vozil 6-15 i Kajafa vozil 18-36 j.H.s. Todesižen ülembaižen papin oli vaiše Kajafa, no Annas-ki, kudamb oli olnu edel händast, kuctihe ülembaižeks.

Udes Zavetas sana pap' znamoičeb kaiked evrejalaižid papid, kudambad radoiba Jumalan pertiš.

Pilat – Judejan rimalaine pämez' vozil 26-36 j.H.s. Riman kesar' Tiberi oigenzi händast Judejaha valdanpidajaks.

Pühä – kaik, midä oli toivotadud ili anttud Jumalale, ozuteseks: ma, sijä, rad, rahvaz, mez', lahjad, ezmäine poig. Konz om sanutud, miše Jumal om pühä, ka nece om: sur', korged, puhtaz, oiged.

Pühä Heng, Jumalan Heng – üks' Jumalan koumes modospäi Tatan i Poigan ližaks. Iisus Hristos kucub Pühän Hengen Abutajaks.

Pämal'l'ansijä – kacu Golgofa.

Päzutand – evrejan keles päzutand znamoičeb Jumalan abud Izrail'ale, konz se oli sures ahtištuses. Paksus se znamoičeb mugažo kožmust i elokast elod. Mugoine sana grekan keles znamoičeb se "päzda pahaspäi", se "tehtas tervheks". Päzutand, kudamban om tonu Iisus Hristos, koskeb kaiked mest, hänen hinged, südäimed i hibjäd, i

kaičeb händast sudaspäi i Jumalan vihaspäi i lopuks igahižes surmaspäi.

Reskan leibän praznik – se zavodiše Äipäivän ehtlongin jäl'ghe i om nedalin pitte.

Rim, rimalaižed – Kes'kmeren maiden sur' valdkund, kudamb vodel 63 e.H.s. oli vägestanu Izrail'an. Rimalaižed oigenziba pämehid i saldatoid makundoihe, kudambad oliba heiden valdas. Izrail'an rahvaz kandoiba vihan rimalaižiden päle i varaižiba heid.

Rist, nagloičemine ristha – rimalaižed oliba otnuded necen surmituzveron finikialaižil. Nece oli huiged surmituz, muga surmitihe orjid i paganoid. Sut't'ud iče kandoi surmituzsijäle ristan poikpolipun. Hänen kaludimed nagloitihe vai sidotihe sihe. Jäl'ges poikpolipun libutihe pachaze, i sihe sidotihe vai nagloitihe jaugad.

Saddukejad – nene mehed oliba papid da evrejad korktas roduspäi.

Samaria – nece oli kut oblastin, muga i lidnan nimi. Samaria om Judejan i Galilejan keskes. Samarialaižed ei olnugoi puhthad evrejalaižed, a oliba segoitanus toižiden rahvhiddenke. Evrejalaižed i samarialaižed kandoiba vihan toine toižen päle.

Sobat – evrejalaižen kalendarin nedalin jäl'gmäine, seičemänz', päiv, Moisejan käskišton mödhe – lebupäiv, konz ei sand tehta ni-mittuš radod, 2. Moisejan kirj 20:8-11, 23:12, 35:2. Käskištonopendajad kandoiba vihan Iisusan Hristosan päle, sikš miše hän tegi tervhikš läžujid sobatan-ki. Iisus Hristos ei tahtoind kumarta sobatan käsköd, no hän vastusti sidä, miše sobatan ei sand abutada toižile.

Sodom – lidnad Sodom da Gomorra oliba Kolnudenmeren randal.

Solomon – David-kunigahan poig, kudamb tuli hänen jäl'ghe valdištmele. Solomon oli kunigahan Izrail'as vodel 961-922 e.H.s. i pani Jerusalmha ezmäižen Jumalan pertin.

Soton – sana znamoičeb väritajad i vastustajad. Soton om manitai i grähkänkandai, hän väritab mehid Jumalan edes i telustab heile püzuda Jumalas. Soton vastustab Jumalan päzutandtegoid, telustab levitada hüväd vestid Iisusan Hristosan polhe i kaiken tahtoib erigoita mehid Jumalaspäi.

Suimpert' – suimiden pert', kuna evrejalaižed kogozihe lugemaha Vanhan Zavetan kirjutusid i loičmaha Jumalale. Sigä oliba toižed-ki suimad i škol. Grekan kelel suimpert' om *sünagooge* (sinagoga).

Suvima – ma Arabiannemen suvipoles vozin 900 e.H.s. – 600 j.H.s.

Taivhan valdkund – kacu **Jumalan valdkund**.

Voipunmägi – Jerusalmman päivnouzman polel om mugoine mägi.

Äipäiv – Äipäivpraznikan izrail'aižed johtuteliba, kut Jumal abuti heile sada valdan egiptalaižišpäi i lähtta Egiptaspäi ičeze maha. Praznik-sömine södihe ehtal, konz päiväine laskihe. Sen täht riktihe lambaz i sen verel voitihe uksen peled. Nece oli znam sille, miše veri päzuti izrail'aižid surmaspäi Egiptas.

Apostol Pavel kucui Iisusan Hristosan äipäivlambhaks. Muga evrejalaine Äipäiv znamoičeškanzi ristituile päzutamiš grähkiden valdaspäi. Ristituiden nügüdläine Äipäiv om toinejitte, kut oli i om evrejalaižil. Se om nedalin ezmäine päiv, konz Iisus Hristos eläbzdui.

Pohjoine

JERUSALIM IISUSAN HRISTOSAN AIGAN

Antonian
vahv pert'

Golgofa

Jumalan
pert

Gefsimanian
sad

Solomonan
ezitanh

Forum

Teatr

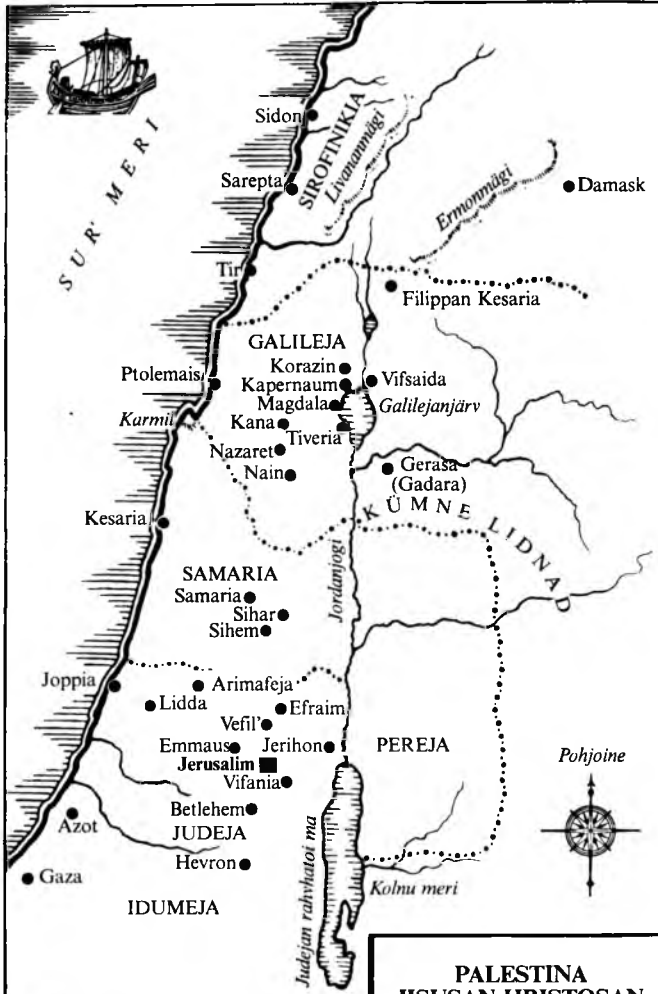
Irodan
pert

Kedronan ojan
alangi
Jerlilonan te
punmägi

Siloaman
uit

Betlehemän te

Ennoman alangi

**PALESTINA
IISUSAN HRISTOSAN
AIGAN**

Sinan rahvhatoi ma KM
0 50 100

